قوتابخانەی ستۆیکی و ستۆیکیسیزم، کاریگەری لە فەلسەفەی ڕۆژئاوایی دا... شرۆڤە و تۆژینەوەی: دڵشاد کاوانی

ستۆیسیزم، قوتابخانەیەکی فەلسەفەی یۆنانییە کە لە جیهانی کۆنی ڕۆما و یۆنان تا سەدەی سێیەمی زایینی گەشەی کرد.

ستۆیسیزم لە ئەسینای پایتەخت لە سەرەتای سەدەی سێیەمی پێش زایین لەلایەن ئەسینا کۆنعانییەوە دامەزراوە، کە بە تونـدی لە ژێـر کاریگەری هەندێک فەرکاری سوکراتدا بووە. لە بەرامبەردا فیزیای ستۆیکی لەسەر بنەمای فەرکاری هەراکلیتەس دامەزراوە. ستۆیسیزم، لە سەرووی هەموو شتێکەوە، فەلسەفەی ئەخلاقی کەسیێە کە لە سیستەمی لۆژیکی و تێـوانینی خۆیەوە بە جیهانی سروشتی پێکهاتووە.

بەپێـی فەرکـردنەکەی، ڕەگـای بەختەوەری ئەوێە کە خـەـک ئەم ساتەوەختە وەک دیاری وەربگرین، نەک ئازادی بە خەمان بدەین بە کۆنترۆڵکردنـی هەستەکانی وەک بەدواداچـوون بە چـۆ یـان تـرس لە ئازار، بە ئەوەی پشکی خەمان لە جیهان و بەشداریکردنمان لە خەبات بە سروشت، لەسەر بنەمای ماەـەـکردنی دادپەروەرانە لەگەڵ ئەوانی تر.
ستۆیکەکان بە تایبەتی لەوە بەناوبانگن کە مرۆڤ "تاکە چاکێە" و شتە دەرەکییەکانی وەک تەندروستی و سامان و چـۆ لە ڕاستیدا باش نین یان خراپ نین، بەڵکو وەک "ئامرازێک بە ئەنجامدانی چاکە" بەهایان بە دانـراوە. بەم پێیە نەریتـی ستۆیسـیزم لەگەڵ ئەخلاقـی ئەرستۆ، دیدێکی بنەـەـتی و بنەـەـتی بە ئەخلاقی چاکەی ڕەزئاوا پێکدەهێنێت .
هەروەها ستۆیکەکان پێیان وابوو کە هەندێك هەست و سۆزی وەرانکەر بەهەی هەـەـی ئیستدلالـەوە دروست دەبن، کە پێیان وابوو کە مرۆڤکان دەبە هەوڵـی پشتگیریکردنـی ئیرادەیەکـی "سـروشتی" بـدەن (کە پێـی دەوترێـت پرەهایرەسـیس) واتـا (لێکدانەوەی ئەم دروشمە دەتـوانێت دیاردە جیاوازەکان ڕوون بکاتەوە). ئەوان وای بەچوون کە فەلسەفەی مرۆڤ لە شەوازی ژیانیدا بە باشترین شەوە ڕەنگ دەداتەوە نەک لە قسەکانیدا.

بە ئەوەی مرۆڤ زیانەکی باش بژی، پێویستە لە یاساکانی ڕێکخستنی سروشتی تێبگات، چونکە ستەیکەکان لەسەر ئەو هاوڕابوون کە ژیان و ژیشی هەموو شتێک بە سروشتەوە بەستراوەتەوە.
زۆرێک لە ستەیکیەکان وەک سێنەکا و ئیپیکتیتەس دەیانگووت کە پیاوی دانا دەبێ لە بەرامبەر ناخۆشیدا لە خووی سەزداریەوە جێگیر بێت، چونکە "تەنیا خێر هەیە بە بەختەوەری". ئەم باوەڕە هاوشێوەی دەستەواژەی "ئاشتی ستەیکی" یان "سەبرکی ستەیکی"یە، بەڵام ئەم دەستەواژەیە تەنیا لەلایەن هەموو ستەیکیەکانی ئەدیکا"وە دەتوانرێت بە تەواو ئازاد هەژمار بکرێت و ئەو تەوانینە لەخۆناگرێت کە هەموو ناتەواویەکانی ئەخلاقیەکان بە تەواوی بکەکەن.
لە سەرەتای دامەزراندنیەوە، باوەڕی ستەیکی لە ئیمپراتۆریەتی ڕۆمدا بەربڵاو بووە، ئیمپراتۆر مارکەس ئاوریلیەس لەنێو لایەنگرانیدا بووە. کاتێک مەسیحییەت لە سەدەی چوارەم بوو بە ئایینی دەوڵەت، ئاراستەی ستەیکیزم بە سەختی دەرکەوت. بەدرێژایی سەدەکان چەندین جار بەرزبووەتەوە، بەتایبەتی لە سەردەمی ڕێنەسانس (نیو-ستەیکیزم) و سەردەمی نوێ (ستەیکیزمی ئەستا) کە شایەنی سەرنجی لە گرتنە.

▪ ئیتیمەلۆژی ستەیکیسیزم.

وشەی "ستەیک" لە وشەی یۆنانی کۆن stōikos وەرگیراوە کە بە واتای "ستەیک [پۆرتیک یان بۆرتر]" دێت. وشەی یۆنانی بە پەیکیلی ستەیکی لە ئەسینا، یان شوێنک کە پێی دەوترێت "ستەای ڕازاوە"، لەلایەن فەیلەسوف کیتیەس زینۆنەوە فەرکرابوو، کە لە سەردەمی خەیدا لەڕدا ستەیکیزمی دامەزراند.

▪ خاڵە سەرەکییەی ستیەکیسیزم.

فەلسەفە بەڕێنی مرۆڤ نادات هیچ کام لە شتە دەرەکییەکان دابین بکات، ئەگەرنا ئەو ئەبژی لە دیوەکەی تری بابەتەکدا دەناسییەوە کە لەگەیدا دەگونجێت. مادەی دارتاش وەک دار وایە، بەرنزی پەیکەرتاشەکە، بابەتی هونەری ژیان، ژیانی هەموانە.

▪ ئیپیکتەر، گوتارەکانی ستەیکی.

ستەیکەکان هوانگەیەکی یەکگرتوویان پشکش بە جیهان کرد بە لەژیکی فەرمانی و فیزیای مانیستی و ئەخلاقی سروشتی. لە نوێاندا جێختی لەوە کردەوە کە ئەخلاق جێگەی سەرنجی سەرەکی مەعریفەی مرۆڤ. بەڵام

فەرکاریی فەلسەفیی کانی ئەوان زیاتر جگەی سەرنجی فیلسوفکانی دواتر بوو.

- **ئەخلاق لە ستۆیسیزم.**

ستۆیسیزم فەرت دکات کە پەیوستە پڕ بە خۆکونترۆلکردن و خۆکونترۆل بدیت بە ئەوەی بەسەر هەست و سۆزە تێکدەرەکاندا زاڵ بیت؛ بە پێی ئەم فەلسەفەیە، پاک بوون و خاوەن بیری ڕاست ڕێگەمان پێدەدات لە عەقڵی گشتگیر (لۆگۆس) تێبگەین.
لایەنی سەرەکی ستۆیکیزم باشترکردنی خۆشگوزەرانی ئەخلاقی و ئەخلاقی مرۆڤ: "میهرەبانی ئەو ئیرادەیە کە لۆگۆس سروشتدا هاوئاهەنگە." ئەم پرسە بە بواری پەیوەندییەکانی نێوان کەسیش دگرێتەوە؛ "ئازادی لە ئیرەیی و ئیرەیی" تەنانەت لە کێلبوون بە کێلەکان، چونکە هەموو مرۆڤەکان لە سروشت دەرچوون.
ئەخلاقی ستۆیکی بانگەشە بە ڕوانگەیەکی دیاریکراو دکات، واتە ڕووداوەکان پشت بە هەندێک مەرجی پێشوەختە دەبەستن؛ سەبارەت بەو کەسانەی کە فەزیلەتی ستۆیکیزمیان نییە، کلینز جارێک وتی: "پیاوێکی خراپەکار وەک سەگێک کە بە گالیسکەکەوە بەستراوەتەوە، ناچارە بچێتە هەر شوێنێک بچێت". لە بەرامبەردا ستۆیکی خۆرخواز، ئیرادەی خۆی دگاتێ و لۆگۆس جیهاندا دیگونجێنێت، و بە گوترەی ئیپیکتیتۆس "نەخێر، بەڵام دەخێر، لە مەترسیدایە، بەڵام هێشتا دەخێر، لە جگەی مەرگدا، بەڵام هێشتا دەخێر، نەفرەت لێکراو، دەخێر، دەربەدەر، بەڵام بەم شێوەیە، ئیرادەیەکی تاکەکەسی "تەواو سەربەخۆ" دروست دکات، لە هەمان کاتدا گەردوونێک "بە تۆندی لۆلایەن یەک یەکە دیاری کراوە".. دواتر ئەم بۆچوونانە بە "پانتائیزمی کلاسیکی" ناوزەد کران (لۆلایەن فیلسوفی هێندی باروخ سپینۆزا وەرگیراوە).

- **مێژووی ستۆیسیزم.**

ستۆیکیزم پێش هەموو شتێک لە نێو نوخبەی خوێندەواری جیهانی هێلینیستی و ئیمپراتۆریەتی ڕۆمدا بەناوبانگ بوو.[

لە نزیکەی ساڵی ٣٠١ پێش زایین دەستی پێکرد، زینۆ ستۆا دەستی کرد بە فێرکردنی فەلسەفەی خۆی لە پەیکیلە ("ستۆای ئازاوە"). ئەم شوێنە، واتە بە ڕۆزلێنان لە ستوا، دەستی کرد بە ناونانی فەلسەفە ستۆیسیزم (ستۆیکیزم) . زینۆن بە پێچەوانەی قوتابخانە فەلسەفیەکانی دیکەی ئەو سەردەم، وەک ئیپیکوریەکان، بیاریدا

فەرکاریيەکانی بۆ ئاشکرا بکاوبکاتەوە. لە بەرامبەردا ستا لەم ستوونە کراوەيدا شونکی هەيە کە ووی لە گەپانی سەرکی ئەسينای پايتەخت کردووە، ئاگەرا.

بيرکەکانی زينەن لە کينيکەکانەوە سەريان هەداوە و دامەزرنەريان ئەنتيشەن خوەندکاری سوکرات بووە. کاريگەرترين لايەنگری زينەن، کريسيپەس، ئەستا خەريکی پکهنانی ئەو شتيە کە پی دەوترێت ستيکيزم. سەرنجی دوا ستيکی هەمانی ئەوە بوو کە بە هاوئاهەنگی لەگەڵ گەردوونەدا بژين (هيچ کەنتەکی ئاستەوخۆ بەسەريدا نيە).

زانايان بگشتی مژووی ستيسيزم بەسەر سێ قۆناغدا دابەش دەکەن:

-يەکەم:. ستەای پشوو، لە زينەنی دامەزرنەرەوە تا ئەنتيپاتەر.
-دووەم:. ستەای ناوەاست و پانتيەس و پزيدنيەم لەخەدگرت.
-سێيەم :. هەر دەچنە قۆناغی دووەميان بريتين لە ستا، موسنيەس ڕوفەس، سەنەکا، ئەپيکتەتەس و مارک ئاوريليەس.
هيچ کام لە خزمەتکانی فيلەسوفکانی ستيکی کە مژووکەی دگەتەوە بە دوو قۆناغی يەکەم بە تەواوی نپارزراوە. تەنيا دەقە مانيەکانی کتايی سەردەمی ستيکی لە ژياندا مابوون.

-لژيکی دربين لە ستيکی.

يەکەک لە مامستاکانی زينەن بە ناوی ديدەرەس کرن فەرمکی لژيکی داهنا و پرەی پدا کە ئەستا پی دەوترێت لژيکی پرپزينان، کە زەر جياوازە لە لژيکی چمککانی ئەرستە، کە لسەر بنەمای لکدانەوەکان دامەزراوە. دوای ماوەيەک، کريسيپەس سيستەمکی پرپدا کە دواتر بە لژيکی ستيکی ناسرا، کە سيلابيستيکی ستيکی لخەگرتبوو کە دەکرا بە "کاباری" سيلەجيزمەکانی ئەرستە هەژمار بکرێت. لە سەدەی بيستەمدا، گرنگيدان بە لژيکی ستيکی دووبارە سەريهەدايەوە، چونکە لەم کاتەدا خزمەتگوزاريیە گرنگە نوێيەکان لە لژيکدا لسەر بنەمای لژيکی لکدانەوە بوو. بە گوەرەی سوزانا بەبزن، "لکچوونە سەرنجاکشکانی نوان لژيکی فلسفی هريسيپ و ئەو لژيکە کە لايەن گەتلەب فرجەوە پرەی پدراوە، بە تايبەتی سەرنجاکشن."

بەبزن هەروەها ئاماژە بەوە دەکات: "هريسيپ لە کتبە ٣٠٠ بەرگيیەکيدا کتبەکی نووسيوە کە باس لە نزيکەی هەموو بابەتەکی لژيکی ئەمە دەکات، لوانە تيەری کردەی قسەکردن، شيکاری ستە،

جێناوی تاک و فرەیی، جۆرەکانی پێشبینی، ئیندێکس، بوون، بوونگۆرایی و هتد .، ئینکاری، جیابوونەوە، دۆربینی مۆرجدار، دۆرنجامە لۆژیکییەکان، هەردوو فەرمی ڕەوای ئارگیومێنتەکان، تیۆری لەبەین، لۆژیکی ستێ، لۆژیکی مۆدالی، لۆژیکی کات، لۆژیکی زانستی، لۆژیکی گریمانەیی، هەردووکیان لۆژیکن.

- **ماددە لای ستۆیکیسیزم.**

بۆپەی ستۆیکەکان هەموو ژیان ماددییە، بەڵام هەموو شتەکان وا نین. هەرچەندە جیاوازی نێوان ئەبژەی ئەبستراکت و کۆنکرێتیان قبوڵ کرد، بەڵام لەگەڵ باوەڕی ئەرستۆدا نەبوون بە بوونی پاکی نامادی. بەم شێوەیە، ئەوان لەگەڵ بیرکەی ئەناکسەگۆردا هاوڕا بوون – کە ئەگەر شتێک گەرم بێت، هەکارەکەی ئەوەیە کە تۆزە گەرمە گشتگیرەکە تێیدایە – ئەرستۆش قبوڵ دەکات. بەڵام بە پێچەوانەی ئەرستۆ ئەم بیرکەیەیان فراوانتر کرد بۆ ئەوەی لەگەڵ هەموو ڕووداوەکاندا بگونجێت. بەم شێوەیە ئەگەر تۆزەکە سوور بێت، هەکارەکەی ئەوەیە کە تۆزەکی سووری گشتگیر دەچێتە ناو ئەبژەکەوە. ئەوان پێیان وابوو کە چوار پێلی ستۆیکی هەیە.

- **ماددەی بنەڕەتی.**
  هەموو شتەکی تر لە ماددەیەکی سەرەتایی پێکهاتووە، ماددەیەکی بێ فەرمە.
- **زانست بەگشتی لای ستۆیکی.**

زانست لای ستۆیکیەکان بۆ بۆچوونێکی مەعقوڵ دادەنرێت و وەک بیروباوەڕێک یان بۆچوونێک (doxa) مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت. تەنها لە ڕەگەزی عەقڵەوییە کە هەر شتێک هەبوون و جێی متمانە دەبێت (کاتالێپسیس). ئەو زانستەی کە فەرمانڕەوای ستۆیکی بەدەستی هێناوە و ئەو زانیارییە باوەڕپێکراوەی کە پەیوستە بە گەیشتن بە زانستی ڕاستەقینە (episteme) دەبێت بەراورد بکرێت لەگەڵ ئەزموونی هاوتەمەنەکان و تەگەیشتنی هاوبەشی مرۆڤایەتی.

- **فیزیا و گەردوونناسی.**

بە بەوای ستۆیکەکان، گەردوون مادەیەکی مادی و هزر وروژێنەر کە بە خودا یان سروشت ناسراوە. بە دوو شێوە دێت: چالاک و پاسیف. مادەی پاسیف ماددەیەکە کە "لاوازە، دەتوانرێت بە هەر شێوەیەک بێت وەربگیرێت، بەڵام خۆی بەسوودە و بەکارە". لە بەرامبەردا ئەو ماددە چالاکە پێی دەوترێت چارنووس یان عەقڵی هاوبەش (Logos) کە

لە هەوایەکی زیرەک یان " بەسەی پشوو" پێکهاتووە کە کاریگەری لەسەر ماددە پاسیڤەکان هەیە.

ڕەحی تاکەکان توانای ئەویان هەیە کە بەهەی سروشتی خیانەو خراپ بن؛ دەتوانرێت بگەڕێندرێتەوە بۆ هەکاری سەرەتایی گەردوون (logos spermatikos) و لەلایەن سروشتەکی ئاگرینەوە قووت بدرێت). بەو پێیەی عەقڵی ڕاستەقینە بناغەی هەم مرۆڤایەتی و هەم گەردوونە، ئامانجی ژیان ئەویە کە بە عەقڵ بژی، واتە دەسزی بە سروشت.

▪ خواوەندییەتی (ئیلاهیات)ی ستۆیسیزم.

خواوەندییەتی (ئیلاهیات)ی ستۆیسیزم واتە تێڕوانینێکی پانتێیزمی فاتالیستی و سروشتیگەرایی پێکدێت: خودا هەرگیز زاڵکی تەواو نییە، بەڵکو هەمیشە باوەڕدارە. ستۆیکیەکان لەگەڵ سروشتدا یەکسانی دەکەن. لە کاتێکدا ئایینە ئیبراهیمییەکان خودا بە دروستکەری جیهان دەزانن، ستۆیکیزم خودا بە تەواوی کەمەڵەی گەردوون یەکسان دەکات. بەپێی گەردوونناسی ستۆیسیزم ناتوانرێت سەرەتای ڕووەها زەمەن هەبێت، چونکە بە بێکەتایی و خولگەیی دادەنرێت. بەم شێوەیە نە گەردوون و نە گەردوون سەرەتا و نە کەتاییان هەیە، لە خولێکدا دەژین. جیهانی ئێستا تەنیا یەک قۆناغی خولی ئێستایە و پێش ئەوەش ژمارەیەکی زۆر جیهان هەبوون کە مەحکوم بوون (لەناوچوون)، و دواتر وەک جیهانی ئێستا سەریان هەڵداوە . تەنانەت دوای ئەم گەردوونە ژمارەیەکی بێکەتایی گەردوونی نوێ لەدایک دەبن. بە پێی ستۆیسیزم، هەموو ژیان بە سووڕێکدا تێدەپەڕێت و فەزا شتێکە لە ئەبەدیەتدا خەنوێکردنەوە و خەو لەناوبردنە.

وەک ئایینی هیندەسی، وەک ئایینی ستۆیکیزم، هیندەسیزم، ئایینی بودا و جاین، سەرەتا و کۆتایی گەردوون دیاری ناکات. بە بڕوای ستۆیکیەکان، لەگەڵ هەمیشە هەکارێکی پراکتیکی بوون، یان ئەنیما موندی، کە هەموو گەردوون دەگرێتەوە و زیندوو دەکات. گەردوون بە ماددە دادەنرێت و یەکسانە بە خودا یان سروشت.
هەروەها ستۆیکیەکان گرنگییان بە هەکاری سەرەکی ("logos spermatikos") دا، واتە یاسای نەوکان لە گەردووندا، کە بابەتی عەقڵی کردەیی بوو کە کار لەسەر ماددە بە گیانەکان دەکرد. بەسە و عەقڵی مەسەن – ئەو لێژیکە خودایەی کە گەردوون بەڕێوەدەبات و بڕدەوامی پێدەدات – مرۆڤەکان دەگرێتەوە.

▪ ئەخلاق و میهرەبانی ستۆیکی.

ستەیکی کۆن زەرجار بە هۆی تەدەگۆن چونکە ئەو چەمکانەی کە پێشتر ئەوان مانای شتەکیان هەبوو لە ئابردوودا، بۆیە ئێستا هەمان وشەکان مانایەکی جیاوازیان هەیە. وشەی "ستەیك" خەی ئێستا بە واتای "بە هێست" یان پشتگوێخستن لە ئازار دێت، چونکە ئێخلاقی ستەیسیزم، پەیوەندیکردنی "عەقڵ" فەرمان دەکات ئیرادە بەهێز بین، دوور لە دڵڕەواکە. بۆیە ستەیکەکان باسیان لە ڕزگاربوون لە هەستەکان نەدەکرد؛ ئەوان هەوڵیان دەدا بە یارمەتی "پرسیار"ی بەهێز چاکسازییان تێدا بکەن. ئاسکێسیس ڕێگە بە مرۆڤ دەدات بیرکەی کراوە و ئارامیی دەروونی دروست بکات. لەژیک، ئیستدلال، تێرکیز ڕێگەی سەرکین بە دیسپلینکردنی خێت.

بناغەکانی ئێخلاقی ستەیکی لە کینیکەکانەوە وەرگیراوە، کە پێیان وایە چاکە لە دڵخۆشی ڕۆح و لە حیکمەت و لە خۆکۆنترۆڵکردندایە. ئێخلاقی ستەیکی جەخت لەسەر ئەو یاسایە دەکاتەوە کە "ڕێگایەك هەیە کە بەرەو حیکمەت دەبات". لەڕەوە دەبێت مرۆڤ لە ئارەزووە ئاگرینەکان دوور بێت. گرنگە ئاماژە بدەین بکەین کە لە کۆندا وشەی "ئارەزووی بەهێز" بە واتای "ئازار" دەهات، بۆیە ئاماژەیە بە وڵامدانەوەی "پاسیڤ" بە بارودۆخە دەرکییەکان. جیاوازی هەیە لە نێوان پاتۆس (پاتە فرێی)، پرۆپاتۆس یان کاردانەوەی غەریزەیی (بە نموونە سپیبوونەوە و لەرزینەکی لەناکاو لەبەرامبەر مەترسی جەستەیی)، ئیوپاتۆس کە وەرگێڕدراوە بە حیکمەتی ستەیکەکان کە بەزەری وەرگێڕدراوە وەك "پەنا، ئارەزووی بەهێز." ئیوپاتیا هەستەکە لە ئەنجامی بیرکردنەوەی دروستدا سەرهەڵدەدات و ئارەزووی بەهێزیش لە بیرکردنەوەی هەڵەدا سەرهەڵدەدات.

ستەیکەکان باسیان لە ڕزگاربوون لە ئازار دەکرد لە ڕێگەی بێباکی "بێهیوا" یان ئارامیی دەروونی، ئەوان لە ئارامی دەروونی بە مانا کۆنەکە تێگەیشتوون، واتە بابەتی بوون یان "ئیستدلالی پاك"یان هەبێت و هەم لە سەختییەکان و هەم لە ئاسانکارییەکانی ژیان بێوانن.

- **عەقڵ و ستەیکی.**

لای ستەیکەکان، عەقڵ تەنیا بەکارهێنانی لەژیك نییە، بەڵکو تێگەیشتنە لە پرسەکانی سروشت – ئەو لۆگۆیەی کە لە ناوەکی هەموو شتەکدایە، یان عەقڵی گشتگیر. ژیان بە هاوئاهەنگی لۆگۆ عەقڵ و میهرەبانی، لە دیدی ئەواندا، ژیانێ بە هاوئاهەنگی لۆگۆ نەزمی خودایی گەردوون و بە هاوئاهەنگی لۆگۆ عەقڵی هاوبەش و

گرنگی هەموو مرۆڤەکان بژین.

- **فەزیلەت لە ستۆیکی دا.**

چوار فەزیلەتی سەرەکی فەلسەفەی ستۆیکی لە فەرکاریەکانی ئەفلاتون وەرگیراون لە (دەوڵەتی چوارەم. ٤٢٦-٤٣٥). پ.ز .

١- حیکمەت (سۆفیا).
٢- بوێری (ئەندریا).
٣- دادپەروەری (دیکایۆسین).
٤- تەکەا (سۆفرۆسین).

بە دوای سوکرات، ستۆیکیەکان هەکاری ناخۆشی و خراپەکاریشن. بە بۆئاگایان لێیان دادەنرێت. ئەگەر کەسێک میهرەبان نەبێت تەنها لەبەر ئەوەی عەقڵی گشتگیری خۆی نازانێت کە میهرەبان نابێت. کەواتە پەیوستە فەلسەفەی ستۆیکی بەکاربهێنیت بۆ ڕزگاربوون لە خراپە و ناخۆشی: بە لەکۆینەوە لە بیرکردنەوە و هەڵسوکەوتەکانی خۆت و بزانیت لە کوێدا جیاوازن لە عەقڵی گشتی سروشت.

- خۆ کوشتن لای باوەڕی ستۆیکیسیزم.

ستۆیکیەکان هەگیان بە خۆکوشتن دەدا، واتە خۆکوشتن، ئەگەر پیاوەکی ژیر بەهەی بارودۆخی سەختەوە نەیتوانی ژیانێکی باش بەدەستبهێنێت. بە بۆچوونی پلاتارک، قبوڵکردنی ژیانێک لە ژێر ستەمکاریدا، "چارەسەری خێنووسین"ی کاتێنی بچووک وەک ستۆیکێک دەخاتە مەترسیەوە و مافی هەڵبژاردنێکی ئەخلاقی دادپەروەرانە دەخاتە ژێر مەترسیەوە (کاتێن بە ناکۆکی لەگەڵ دەسەڵاتی قەیسەر خۆی کوشت). خۆکوشتن دەتوانرێت لە ئەگەری تووشبوونی کەسێک بە ئازار یان نەخۆشیدا هەڵوا بێت و لە حاڵەتەکانی تردا هەنگاوێک هەڵهاتن لە پێستی گشتی وەربگیرێت.

- باوەڕی "شتە بەلایەنەکان".

لە هەووی فەلسەفیەوە، ئەو شتانەی کە "بەلایەنن" لە دەرەوەی دەستی یاسای ئەخلاقین – ناتوانن ببنە هۆی ئامانجە ئەخلاقیەکان یان دەستوەردانیان لە بکەن. ئەو کردارانەی کە یاسای ئەخلاقی پێویست نین یان قەدەغە نەکراون، کە کاریگەریان لەسەر ئەخلاق نیە، پێیان دەوترێت کردەوەی بەلایەن لە هەووی ئەخلاقیەوە. باوەڕی بە (شتە بەلایەنەکان) میهرەبانی و خراپەکاری لە ستۆیسیزمدا دەگرێتەوە (کاتێکن)، یان "کردەوەی لەبار"، یان کردارەکانی هاوشێوەی سروشت؛ لە ئەنجامی ئەم دووبەرەکیەدا، پەلەکی گەورەی شتەکان بە بە پێناسە

مانەوە و لە ئەنجامدا دەستیان کرد بە ناونانی بەلایەن.

لە کۆتاییدا سێ پەلی بابەتی بەلایەن داهێنران:

- ئەو شتانەی کە پێسەند کران بە یارمەتیدانی ژیان بە هاوئاهەنگی لەگەڵ سروشت.
- ئەو شتانەی کە پێویستە لەیان دوور بکەونەوە چونکە ڕەگەزی لەدەکات.
- ئەو شتانەی کە بە مانایەکی تەسکتر بەلایەنترن. پرسی ئادیافەرا لە نێو کەسانی کینیکیشدا باو و ئاسایی. فیلیپ میلانچتۆن لە سەردەمی ڕێنەسانسدا دەگەڵتەوە بە باوەڕی بەلایەنی.
- ڕاهێنانی ڕۆحی ستۆیکی.

بە ستۆیکەکان فەلسەفە تەنیا کەمەك بیروباوەڕ نییە سەبارەت بە ڕەفتاری ئەخلاقی، بەڵکو شێوازێکی ژیانە بە ئەوان، کە بریتییە لە پراکتیزەکردن و ڕاهێنانی بەردەوام (زهید). لەژیک بە پراکتیزە فەلسەفی و مەعنەویەکانی ستۆیکەکان، گفتوگۆ و قسەکردنی سوکرات، بە سەیرکردنی مردن وەك دەرکییەك، بە ڕەقکردنی فۆکەس بە ئەوەی ساتەوەختی ئێستا لەبەرچاو بگیرێت (هاوشێوەی هێندەك شێوەی مەدیتەیشن لە ڕۆژهەڵات، هاوشێوەی). بە ڕەگاکانی مەدیتەیشن و ڕەگای مەدیتەیشن و ڕۆژکەیان) و فەلسەفە بە ستۆیکەکان پرسیەکی بەردەوامی کردار و خەبیرهەناوەیە.

مارك ئاوریلیەس لە کتێبی ڕەنگدانەوەیدا باس لە هێندەك لەو کردارانە دەکات. بە نموونە کتێبی دووەم ئەم دێڕانەی تێدایە:

بەربەیانی زوو بەخەت بێت: ئەگەر کەسانێك دەبینم کە بە منەتن، تووڕن، خیانەتیان لێکراوە، ئیرەیی دەبەن، دەستی یارمەتی درێژ ناکەن. ئەوانەی باشی ڕاستقینە و نەخۆش نازانن… هیچیان ناتوانن زیانم پێ بگەیەنن، کەس ناتوانێت گومڕام بکات، نە توڕە بم یان ڕقم لێ بڕاکەم بێت؛ چونکە ئەمە هاتووین بۆ ئەم جیهانە بۆ ئەوەی پێکەوە خزمەت بکەین.

هەروەها پێش ئاوریلیەس، ئیپیسیتەس لە "گفتوگۆکان"ی خۆیدا سێ جۆر کرداری جیاکردەوە: بیرکردنەوە، ئارەزوو و تەماح. بە بۆچوونی فیلەسوفی فەرەنسی پیێر ئادۆ، ئیپیسیتەس ئەم سێ کردارەی لەگەڵ لەژیک و فیزیا و ئەخلاقدا یەکسان کردووە. وەك ئادۆ دەڵێت "لە مەدیتەیشندا"، "هەر ماکسیمەك یەکێك یان دوو یان سێ لەم تێپەی زۆر

تایبەتمەندانە پەرەپێدەدات (واتە کردارەکان).”

شیموس مەکسوین پراکتیزەکردنی ڕاهێنانی ڕۆحی وەک کاریگەرییەک لەسەر پراکتیزەکردنی بیرکردنەوە وەسف کرد. کتێبی فەلسەفەی چارەسەری مەعریفی- دووهەقیەڵاتی ڕابەرتسەن بە وردی باس لە لێکچوونەکانی نێوان ڕاهێنانی ڕۆحی ستۆیکەکان و چارەسەری دووهەقیەڵاتی مەعریفی مەدەرن دەکات.

هەروەها ستۆیکەکان بە وتارە دژوارییەکانیان بەناوبانگن. ئەوان بەشێک بوون لە نەریتی دژوارییەوە لە ئەدەبدا. سێ دژوارییەو جۆرە کە لایەن سێنەکا نووسراوە تا ئەمڕۆش ماونەتەوە

- **فەلسەفەی کەمایەتی لە ستۆیکی.**

یەکێک لە تایبەتمەندییە جیاکارەوەکانی ستۆیسیزم، کەسەپلیتیزمە: هەموو مرۆڤەکان دەرکەوتنی هەمان ڕۆحی هاوبەشن، و دەبێت هەمووان بژین بە ئاوەڵی وەک خوشک و برا یەکتریان خۆشبوێت و ئامادەبن لە کاتی پێویستدا دەستی یارمەتی بدەن. ئیپیکتێتەس لە چاوپێکەوتنێکیدا سەبارەت بە پێوەندییەکانی مرۆڤ دەنووسێت: “هەموو مرۆڤێک پێش هەموو شتێک هاوواتیی کەمەگاکەیەتی؛ بەڵام لە هەمان کاتدا ئەندامی شاری گەورەی خوداوەندەکان و گەل نییە، بەڵکو تەنها کەپیەکی چەپی سیاسییە بە بڕاورد بەم شارە. ئەم بۆچوونە دەنگدانەوەی بۆچوونی دیۆجینیسی سینۆپتیکە کە وەک دەرکەوت دەیگوت: “من ئەسینایی و کەرنتی نیم، بەڵکو هاوواتییەکی جیهانم”.

بە بۆای ستۆیکەکان، سامان و پلەگەرنگ نییە بە پێوەندییە گشتیەکان. بە پێچەوانەوە برایەتی مرۆڤایەتی و یەکسانی سروشتی هەموو مرۆڤەکان گرنگترە. ستۆیسیزم بۆتە یەکێک لە کاریگەرترین قوتابخانەکانی فەلسەفە لە جیهانی یۆنانی-ڕۆمدا، بە نووسەران و کەسایەتییە دیارەکانی وەک کاتۆنی بچووک و ئیپیکتیتەس.

بەرەوپێشبردنی ستۆیکەکان بە ئاوەڵی میهرەبان بۆن بەرامبەر بە کێلەکان پەڕەی بە نەبوونی دەدا، سێنەکا وتی: تکایە لەبیرت بێت ئەو پیاوەی تۆ پێی دەڵێیت کێلە لە هەمان تەوە هاتووە، بە هەمان ئاسمانەوە زەردەخەنە دەکات، هەناسە دەدات، دژی و دەمرێت هەر وەک تۆ.

- **بۆکارهێنانی ستۆیکی لە سەردەمی مەدەرن دا.**

لە فەرهەنگی نەودەوەتیدا (بە ئینگلیزی و ڕووسیشەوە) وشەی "ستەیک" بە واتای کەسێک دێت کە بڕیارنامبڕ ڕوانین لە ئازار، حەز ، چێژ، خەم یان خۆشی. ئەم وشەیە بە یەکەم جار لە ساڵی ١٥٧٩ و بە یەکەم جار لە ساڵی ١٥٩٦ لە گروپی ناودا بەکارهاتووە، بە واتای "کەسێک کە خۆ دەگرێت یان بە سەبرەوە هەستەکان ئەزموون دەکات". بە پێچەوانەی چەمکی "ئیپیکیوری"، ئینسایکلۆپیدیای فەلسەفەی ستانفەرد دەڵێت کە "کوالیتی" ستەیکی "لە زمانی ئینگلیزیدا سەرچاوەی فەلسەفی وشەکە بڵاودا نابات".

:

لە میانی واژەکردنی سیانەی تارماییەکانی بیابانەدا…

عبدالقادر سعید

سەرنڤلەتی پە تراژیدیا

ئەم کتێبەی هونەرمەند و ڕۆمانووس، عومەر سەید، پەویستی بە ڕامان و هەڵوەستەکردنە. چ وەک بابەتێکی حەساس، چ وەک گەڕانەوەیەکی سەرنجڕاکێش.
عومەر سەید، پێشتر ئەزموونی چوار ڕۆمانی تری هەیە. واتە لە ژیانی ئەدەبی خۆیدا، جەختی لەسەر نووسینی ڕۆمان کردووەتەوە. وەک ژانرێکی ئەدەبی شارستانی کە ڕۆمان خۆی لە دایکبووی شار و شارستانییەتە. ئەوەی ئەم ڕۆمانەنووسە لە هاوڕێکانی جیا دەکاتەوە. دەست بردنە بە گەڕانەوەی کارەسات و جینۆسایدە گەورەکان، ئەو کارەساتانەی ئەمەی کوردی بە دونیای دەرەوە ناساندووە. هەر لە ئەنفال و ڕۆژەوە بە کەمەڵ و جینۆسایدی بە کەمەڵی کورد. واتا ئەزموونی ئەم نووسەرە، تێکەڵەیەکە لە تراژیدیایی جەستەیی و ڕۆحی. لە کلتورێکدا کە پێشتر ئەزموونی دوورودرێژی مێژوویی هەیە لەم کەمەڵکوژییە لە سەر ئاستی هەر چوار پارچەکەی کوردستاندا. بەڵام ئەم نووسەرە خوێندنەوەیەکی نوێی و جیاوازیان بە دەکات. کە دەڵێم جیاواز، واتە ئازایەتی لە دەربڕین و بوێری لە ڕاڤەکردنکانیدا.

بە گوومان هەر کارساتێک ڕووبدابێ یا ڕووبدات، هەکار و ئامانجی سیاسیانەی لە پشتەوە بووە. دەستبردن بۆ ئەو هەکار و ئامانجانە نووسەر دەخاتە ژێر تاقیکردنەوە و بەرپرسیارێتی مێژوویی، جا چ وەک بابەت، چ وەک هونەری گێڕانەوەی کارساتکان لە ناو خەیاڵ و زمان و پێکهاتە و ڕەگەزەکانی تری ڕەمان. هاوکات جارێ بەرنگاربوونەوەیەکیش بەرامبەر نەیاران و ئەو دەستانەشی کە لە قەبارەی کارساتکان کەمدەکەنەوە.
عومەر سەید، دەنگێکی زۆڵە کە بە ئاشکرا دەدوێ و بە ئاشکرا یار و نەیار، قوربانی و جەلاد لەک جیادەکاتەوە.
لە ڕووی هونەریشەوە، ناکرێت لە جوانی بە کارهێنانی وشە و ڕستە و دەستەواژەکانی لە سیاقی گێڕانەوەی ناو ڕەمانەکانی قسە نەکەین. کە چەند وردە توانیوێتی چنینی دراماتیکی ڕووداوەکان و کارساتکان بچنێ و بەرجەستە بکات. بۆیە هەر کاتێک کە قسە لەسەر گێڕانەوەی تراژیدیایی کوردی بکرێت. دەبێت بەشە لەو ئەرکە قورسە لە سەر شانی ئەم نووسەرە پێبزانین. هەبێت ڕەمانەکانی ستایشی هیچ لایەن و حیزب و دەستەوتاقمێک ناکات. بەڵکو ڕەخنەی جدی هەیە لەو پێکهاتە کەمەایەتی و سیاسییەی ئەو ڕەگەزەی کارساتکانی تێدا خوێقاون. ئەو بە گشتی حیکایەتی قوربانییەکان دەگێڕێتەوە و تاقە لایەن ئەوانەن کە سەرلەنوێ دەیانهێنێتەوە ناو ژیان و ڕەوایەتی بە هەوەست و دیالۆگەکانیان دەدات.
لە ڕاڤەیەکی خەرادا بە کتێبی شەوانی فرانکشتاین، کە سێ نەقلێتی پێ کارساتی عومەر سەیدە. کە ئەوانیش بریتین لە(نەقلێتی شەوانی فرانکشتاین، لە شەست و پێنج لاپەڕەدا. هەوەدای بیابان، لە چل و پێنج لاپەڕەدا. گوڕەکانی پیرەمەگرون، لە سی و چوار پەڕەدا) هەر سێ نەقلێتەکە، گێڕانەوەی کەمەکۆژی و نووشستی کورد و ڕووداوە خوێناویەکانی کوردوستانن لە ساڵانی پێشووتردا کە ڕوویانداوە.

ئەم سێ دەقە، سێ دیدگای ڕەخنەئامێزی لە خەیدا هەڵگرتووە. ڕەخنە لە هەکار و ئەنجامی ئەم مەرگساتانە. کە هەر یەکێک لەو سێ دەقە، هەڵگری میتادی ڕەخنەگرانەی بارگاویە بە هونەری ئاوێتەکردنی زمان بە هەڵکی هاوتەریبی دراماتیکانە. واتا نووسەر لەم سێ تێکستەدا، سێ تراژیدیا دەگێڕێتەوە. کە دیارە باگگراوندێک و ئاگایەکی قووڵی مێژوویی و ئاشکرا و هەستپێکراوی هەیە و هەشمەندانە ئەم سێ بابەتە گرنگە هەڵدەبژێرێت بە بە ئەدەب کردنی. سێ بابەتی کەمەایەتی و سیاسی و کلتووری و تا ئێستاش سەرسوماوی ئەو وەڵامەین کە پرسیاریان دەربارە کراون و هەشتاش بە وەڵام ماونەتەوە. دیارە دەقە غەمگینەکانی عومەر سەید، چەند دەمانهێنێتە گریان. هەندێش

ئامادەمان دەکات بۆ هەڵوەست وەرگرتن و تێنانێت بەشداری کردنیش لە خەمخۆری هەکار و ئەنجامی تراژیدیاکان.
نووسەر لەم سێ دەقەدا، لەسەر شتێ زۆر پەراوێزخراوەکانیش قسە دەکات و وەک فاکت و بەڵگە دەیانخاتە خزمەتی گەیانەوەکەی بۆ ئاستێک کە هەموو کەرستە و پێکهاتە پەراوێزخراوەکان دواجار هاوتەریبی ڕەحمی قوربانییەکان، دەبنە بەشێکی سەرەکی دەقەکان و ڕەح وەبەر مردوو و شتەکاندا بکاتەوە و جارێکی تر بیانگێڕێتەوە ناو ژیان. لە داشتنێکی چەی ئەدەبیدا کە ئەم چەی و کوورت بڕیە بۆ یەکێک لە خەسڵەتە گرنگەکانی ڕەمانی نوێی و سەردەمیانە ئەژمار دەکرێت.
لە شێوانی فرانکشتایندا، نیشتمان، لە وێنەیەکی وەهمی و پێکەرێکی قسەکەردا بەرجەستە دەکات. تا ڕادەی گەیانەوەی بەسەرهات و چیرۆکە غەمگین و جیاوازەکان لە سەرکەوتن و شکستدا. نیشتمانی قسەکەر کە بۆ هەی زوڵم و ستەمی دوژمنانەوە هاتۆتە گۆ. لە بارەی هەموو تراژیدیا و جینۆسایدەکان، هەر لە ئەنفال و کیمیاباران کردن و کوشتن و لەسێدارەدانەکانەوە دەدوێ. تێنانێت پەردە لەسەر نیشتمان فرۆشانیش هەڵدەداتەوە. جا بۆ هەر هەیەک، نیشتمان هەمووی یان نیوەیان فرۆشتبێت بەرامبەر بە ڕازیکردنی دوژمنێ زۆرەکانمان. هاوکات ڕەخنەگرتن لە شێوشی چەکداری کە لە سەرەتای حەفتاکانی سەدەی بیستەوە لە دنیادا کەتایی هاتووە. بەڵام ئەمەی کورد هەر خەریکی ئەزمونکردنی بووینێ و ڕەنگە یەکێک بووبێت لە هەرە هەکارەکانی ئەو هەموو مەرگەسات و تەکشکان و بڕینێ قوونانە بووبێت. ئەم تەکستێ ئەدەبییە لە پێناجا و شێش لاپەڕەدا، توانیوێتی مۆژوویەکی دوور و درێژ بگێڕێتەوە. شێوشێ چەکداریەکانی باشوری کوردوستان و ڕۆژهەڵات و جینۆسایدی دەرسیمی باکور، تا دەگات بە بەرخودانی ڕۆژئاوا و شێوشی ژنانی کورد کە لە مۆژووی مرۆڤایەتیدا بە وێنێ و کەمهاوتایێ و کە تا ئێستاش بەردەوامی هەیە. کەکردنەوەی ئەم هەموو تراژیدیایێ لەو بڕە پەڕاندا، جێی هەڵوەستەی خوێنەر دەبێت، کە ئەمێ بە هەرە دیارترین خەسڵەتی ئەدەبی پێست مەدەرنێ ئەژمار دەکرێت. بە دەست گرتنەوە لە زەمەن و شوێن و زمان و داشتن، بە پێنا بردنێ بەر وێنەی چە و پە مانا. هاوکات ئەم چەکردنەوەیێ کارەکی تری گرنگ بە ئەنجام دەگەیەنێت. کە ئەدەبی کوردی و بە تایبەتی ڕەمانی کوردی ئاسانتر دەچێتێ نەو ئەدەبی جیهانەوێ و ڕەمانی کوردی لەگەڵ ڕەمانی دنیایی ڕۆژئاوا و ڕۆژهەڵات لەکنزیک دەکاتەوە.

تەکستی دو

م، یان با بین نەقڵەتی دووەم. (هەوەدای بیابان) چیرکی خەزانەکی کوردە کە پاش نسکۆی ساڵی ١٩٧٥، کچی زەرملیان پە کراوە بە ناسریەی باشوری عیراق. شونەکی گەرم و پە عەجاج. دایکەک هەر لە سەرەتای تەکبووونی بەو کەمەگا غیرە کوردە و بەو دنیا نامۆیە کە زمانیشیان تێناگاو نایزانێ. دەکەوێتە سەر ژانی منداڵبوون و لە خەستخانەی ئەوە منداڵی دەبێ. تا ئێرە مەسەلەکە زۆر ئاسایی. بەڵام ئەوەی ئاسایی نییە، پاش سی ساڵەک، ئەم منداڵە بە هەیبەی شەوەی قەزەون و دزەوەو و نیشانە نامۆکانییەوە وەک، لچکی ئەستوور و قژکی لوول و ناشرینەوە، لووتکەی ناقۆڵا و پە زل و ڕەشتاییەکەیەوە، لە گەڵەک و کەڵاندا وەک کەسکی نامۆ سەیر دەکرێت و بە زمانی دەزانن، تەنانەت لە ناو خانەوادەکەی خەیشیدا بە قەڕەج بانگی دەکەن. بەڵام چیرکی سەیری ئەم پاڵەوانە، گەڵانێتی لەگەڵ کورپەیەکی عەرەبدا. دایکی پێی دەڵێت. ئەو ڕۆژەی تەم بوو حەوت ژنی عەرەبیش منداڵیان بوو. تە لەگەڵ کورپەیەکی عەرەبدا گەڵاوی. ئیدی گەڵانی ئەم پاڵەوانە بە دەزینەوەی خەی دەست پەدەکات و دەگەڵتەوە هەمان شوێنی لە دایکبوونی و عەودالی دەزینەوەی خەی دەبێت. بە واتایەکی تر، عەودالی گەڵانە بە دوای شووناسی خەیدا لە ناو بیابانەکانی باشوردا.

هەرچی نەقڵەتی سەهەمیشە، (گوڵەکانی پیرەمگروون) یان چیرکی حەوت کچە ئەنفال کراوەکان، ئەوچیرکەی تراژیدیای کورد لەقوربانی بەدیوەکداو خیانەت بەدیوەکی تردا دەگێڕێتەوە. تەکەڵە کردنی دوو هەڵی تەریب پەویستی بەدوو ئاراستەی جیاواز لەهەڵوەست وەرگرتن و دەنگەی خەبکەم زانینی بەشەک لەنەوەیەک تاڵادەی داماڵان. نوسەر لەنەوان بەرەنگاری و داماندا، قسەی نوەی هەیە. بەیە کارەساتی ئەنفالکردنی حەوت کچە ئەنفال، وەک ڕەخنەیەکی جدی لەکلتوری سیاسی و کەمەایەتی بەگرنگ دەزانێت، ئەم بەشە بەخەی بەشەکی گرنگە لەو سە کوچکەیەی نوسەر بەسیانەی تارماییەکانی بیابان، کە لە کتێبەکدا بەاویکردووەتەوە. خوێندنەوەی هەرسە نەقڵەتەکە پەکەوە هاوبەشن لەکەی مەرگساتە مەژوویەکانی کورد لەباشوری کوردستاندا. گرنگی کەی بەرهەمە ئەدەبیەکە تەکەڵە کردنی زمانەکی باڵایە بەکارەساتەکی باڵاترەوە . کە ئەمە بەخەی یەکەکە لەپایە گرنگەکانی ئەدەبی زیندوو و بەستنەوەی بە ئەدەبی جیهانیەوە. کە گەواهیدەری مەژووی قەناغەکی سەخت و هەستیارە.

عبدالقادر سعید
سلەمانی حوزیرانی 2022

ئایا بەرزکردنەوەی نیرخی سوو چارەسەری کێشە سەرکیبیکانی ئابووریی بریتانیا دەکات؟… زاهیر باهیر

هەژی 5شەم،16/06/2022، لیژنەی سیاسەتی دراوی بانکی کە لیژنەی چاودێریکردن و هەڵسەنگاندنی ئابووری بریتانیایە لە بانقی مەرکەزی ئینگلەند جارێکی دیکەش بڕیاری بەرزکردنەوەی هێڕژی سوو-یان دا. هێڕژی سوو لە بریتانیا کە بە ماوەی 13 ساڵ هەر هەمان هێڕژ بوو تاکو کۆتایی ساڵی پار، 2021 ، بە بڕیارێك لە لایەن ئۆو لیژنەیەی سەرەوە لە بانقی مەرکەزیی بەرزکرایەوە بە هێڕژی لە سەدا 1.25 گوایە ئەمە بە چارەسەری هەڵئاوسانی پارەیە واتە بەرزبوونەوەی تێچوی ژیانی خەڵکی لە بریتانیا.
لە ڕاستیدا ئابووریناسەکانی ئەم سیستەمە پینۆو پەڵەی زڕیان لایە بە چارەسەری بارودۆخی ئابووریی هەر لە بەرزکردنەوەی هێڕژی سوو و دابەزاندنی کە هێزموونی لەسەر بڕرزی و نزمی بەهای دراوی وڵاتەکە هەیە تا دەگاتە گرتنەبەری سیاسەتی دەستگرتنەوە [تێقەشوف].

سوود و زیانی بەرزکردنەوەی بەهای پاوەند لە بریتانیادا:

بەرزکردنەوەی بەهای دراوی هەر وڵاتێك لەوانە بریتانیاش، چەند

قازانجکی هەیە:
یەکەم: لە بواری بازرگانیدا واتە هەناردە و هاوردە. کاتا هەناردەکانی بریتانیا لە دراوە بە گرانتر دەفرۆشرێت و ئەمەش وا دەکات پارەی زیاتر بێتە ناو بریتانیاوە. هاوکاتیش مەترسی کەمکەرنەوەی کەینی کاتاش هەیە بە هەی گرانبوونیەوە بە هەی بەرزبوونەوەی دراوی ئێرەوە . لە هاوردەی کاتادا هەڵەك دەخسێنیت کە کاتای هاوردە هەرزانتر لە پێشتر دەستبکەوێت کە ئەمەش دەکرێت لە لایەکەوە پاشکەوتی بڕك پارە لە کەینی هەمان کاتادا کە پێشتر کراون بکرێت ، هەر ئاواش دەکرێت کە لەناو خۆدا بە هەرزانتر بفرۆشرێتەوە.
دووەم: پاشکەوتکردنی پارە: بەرزبوونەوەی بەهای پاوەند یا هەر دراوێك لە هەگەی بەرزبوونەوەی بەی سووەوە یارمەتی بەرزبوونەوەی هێزی بە دەستهێنانی زیاتری سوو لە پارەی پاشکەوت کراودا، دەدات. هاوکاتیش مەترسی ئەوە دروست دەکات کە ئەوانەی پاشکەوتی زەریان هەیە لە بانقکاندا نەیخەنە گەڕ لە لایەکەوە مانەوەی لە بانقدا قازانجکەی زیاتر دەبێت ، لە لایەکی دیکەشەوە بە هەی ناسەقامگیریی ئابووری و باری سیاسی و کۆمەڵایەتی وڵاتەوە وەکو ئیستای بریتانییا.
بە گومان هێزی سوو کە لەلایەن بانقی مەرکەزییەوە دادەنرێت، بانقەکانی وڵات سیاسەتی تایبەتی خۆیان هەیە لە بەکارهێنان و بەجۆهێنانی ئەو بڕیارە بەیە هەر بانقە و لە بانقکی دیکە جیاواز سەبارەت بە هێزی سوو لەسەر پاشکەوت، قەرز ، سلفەی عەقار ..تد، لەگەڵ مشتەرییەکانی مامەڵە دەکات.
بە گوێرە ئاپەرتەك کە توێژینەوەی لەسەر چەند بانقەك کردووە سەبارەت بە بەرزبوونەوەی هێزی سوو هەندەك لە بانقەکان هێزی سوویان لە ساڵی 2020 دا تەنها لە سەدا 0.1 بووە هەندەکی دیکەیان لە سەدا 0.01 بووە. دوای ئەم بڕیارەی هێزی 5شەمە هەندەك لە بانقەکان دەژن هێزەکە بە لە سەدا 0.06 و هەندەکی دیکەیان بە 1.1 و باشترینیان بە 1.15 بەرزدەکەنەوە.

سێیەم: گوایە بە بەرزکردنەوەی هێزی سوو کە دەبێتە هۆکشانی بەهای پاوەند ئیدی توانای کەینی کۆمار بەرزدەبێتەوە و سەرەنجام ئابووریی گەشە دەکات. ئەمەش تا ڕادەیەکی زۆر ئاوا دەرناچێت .

چوارەم: لە مەسەلەی کردنی سەفەر و هۆیدەی بە وڵاتانی دەرەوەی بریتانیا بە ڕادەیەکی ئەجگار کەم گەشتکەران لە هەگەی گەینەوەی بڕەکی زۆری پاوەند بە دۆلار قازانج دەکەن ، یەورە یاخود هەر

دراوەکی دیکە تازەك زیاتر دەکەریت لە چاو پێش بەرزبوونەوەی ڕێژەی سوود.

زیانەکانی بەرزبوونەوەی ڕێژەی سوود :

یەکەم : لە بواری قەرزی ئاسایی و سلفەی عەقاردا: بە گومان ئەم بەرزبوونەوەیە کارایی نەریتانەی خەی لەسەر دانەوەی قیستی قەرزەکان و دانەوەی پارەی عەقار دادەنێت . بە نموونە گەر تە قەرزی 10 هەزار پاوەندت بە ڕێژەی سووی لە سەدا 1 کردبێت بە چەند ساڵەك ، ئێستا کە ئەو ڕێژەیە دەچێتە سەروە تەش لەردا دەبێت پارەی زیاتر بدەیت کە ئەمەش کارایی خەی لەسەر داهاتت دادەنێت. بە گوەرەی هەمان تەوژینەوەی کە لە سەروە باسم کرد ئەگەر خانویەک 150 هەزار پاوەند پارەی بانقی تیادابیت کە ڕێژەی سووەکەی لە سەدا 2.25 بووە و گرێبەستەکەی یا دانەوەی بە ماوەی 20 ساڵ، لە ئێستادا ئەو سووە بە لە سەدا 2.50 بەرزدەبێتەوە بەمەش مانگانە لەسەر ئەوەی کە سلفەعەقارەکەی کردووە 18 پاوەند زیاتر دەکەوێت. بێ گومان بۆی ئەم قیستە کەمترینە چونکە نرخی خانوو لە بریتانیا دوو دەیە زیاترە کە لە فەیندایە و دەکەوێتە سەر شار و شوێنەکە. ئایا لەردا دەکرێت بڵێین توانای کەینی کەیار بەرزبووەتەوە؟

دووەم: قەرز و کارتی بانق: پێشتر باسی قەرزی شەخسیم کرد کە بە ئاستەوخە لە بانقی وەردەگریت. ئەڵێ کەین و ئەردەرکردنی زەرەك لە کاکان لە ڕێگای کارتەکانی بانقەوەن. ئەم کارەش بە تەلەفون یاخود ئاستەوخە یا لە ڕێگای ئینلاینەوەیە ئەنجام دەدرێت. هەموو ئەو کارتانەش بۆی سوویان لەسەر دانراوە کە لەکاتی دیاریکراودا گەر پارەکە نەدرێتەوە ئەوەی کە دەمێنێتەوە دەبێت لە مانگی ئایندەدا سووی لەسەر بدرێت و ئەمەش دەبێتە هۆی کەمبوونەوەی توانای کەین لەلایەن کەیارەوە.

سێیەم: نرخی خانوو و زەوی: بەرزبوونەوەی ڕێژەی سوو کارایی خەی بە باش و بە خراپ لەسەر بازاڕی خانووبەرە و زەوی لە کەینیانا دادەنیت. بازاڕی خانووبەرە لە بریتانیادا ماوەیەکی زەر زەرە لە هەڵکشاندایە هەڵەکی دووەمەندبوون و سامان کەڵەکەکردنەکی بە وێنەی بە هەندەك ڕەخساندووە بی ئەوەی تنەکەك ئارەقی بە بەیژێت یا خود تاکە ڕێژەك بکوژیت جگە لە بەسەربردنی ڕۆژانی تەواوکردنی مامەڵەی کەین و فرۆشتن و چاککردنی خانووەکە تاکو بە پارەیەکی باش بیفرۆشیتەوە یاخود بەکرێ بدرێتەوە.

نزمی ژێڕی سوو لە ماوەی 13 ساڵی ڕابوردوودا ئەم بازاڕەی تا ئەو ڕادەیە گەرم کرد کە هەندێك لە ئابووریناسان وایان پێشبینی دەکرد و ئێستاش هەر دەیکەن کە بازاڕی خانوو و بڕە بە خراپی هەرەس دەهێنێت و هەرەسهێنانیشی دەبێتە هۆی هەرەسی ئابووریی بریتانیا و هاوڕێکەی.
لە ئێستادا کە بەی سوو دەچێتە سەروو دیارە بەی پارەی سلفەی عەقاریش لەسەر خاوەنخانووەکان دەچێتەسەروو ، بەڵام خاوەنخانوو ئەم سووە زیادەیە دەداتەوە بە ملی کرێچییەکانیدا و کرێی خانویان لەسەر زیاد دەکات. لە ئێستادا هەر لە ئینگلەنددا بە تەنها 11 ملیۆن کەچی هەیە کە پارە بە خاوەنخانوو دەدەن . جگە لەمەش خاوەنخانوو پارەی زیاتر قەرز ناکات بە چاککرنی خانووەکە یاخود پەداویستییە هەرە زەروورییەکانی خانووەکە، هەر ئاواش خەڵك ناخاتە کارەوە بە ئەو مەبەستە. ئایا بەرزبوونەوەی ژێڕی سوو لەم بوارەشدا توانای کەین لە لایەن کەیارەوە دەباتە سەروو یاخود دایدەبەزێنێت؟

بۆچی بەرزکردنەوەی ژێڕی سوو چارەسەری ئابووری بریتانیا و قورسی گرانی دانیشتوانەکەی ناکات؟

ئەگەر بە کردنی بەڵك قازانج یاخود سوودمەندبوونی کەم وکو لەسەروە نیشانم دا وا بزانین ئەمە چارەسەرە و کێشەکان لابەلا دەکاتەوە، ئەوە بە گومان دەکەوینە هەڵەوە.
من لە سەروە سوود و زیانی بەرزبوونەوەی ژێڕی سوو-م ڕوونکردەوە و پێنجەشم خستە سەر ئەو بوارانەی کە دەیانگرێتەوە. بەڵای من گەر ئەوە وەکو چارەسەرێکی بنەڕەتیش بگرین هێشتا کێشە و گرفتەکان چارەسەر ناکات. لە مەدایکی تەزەك دووردا زیانبەخش دەبیت هەر لەبەر ئەوەش ئەم گەمەیە تێکدەرتەوە و پێچەوانەکەی دەگیرێتەبەر، واتە دابەزاندنی ژێڕی سوو هەر ئاواش بەهای پاوەندیش.
ئەم چارەسەرانە بە هەر بارێکیانەدا بێت چارەسەرکەن کە لەسەر بنەمای چارەسەری هۆکارەکان یاخود ڕووداوی بەرزبوونەوەی ژێڕی هەڕەئاوسانی پارە بەرچاو نەگیراوە .
بەرزکردنەوەی ژێڕی سوو کە چەند هۆکار و ڕووداوێك بنەماکەین لە بریتانیا دەستیان لێنەدراوە. لەو هۆکار و ڕووداوانە: قەیرانی دارایی 2008 ، دەرچوونی بریتانیا لە یەکێتی ئەورووپا، نەبوونی تەواوی کرێکارانی بگانە بە کەرتەوەی بەروبومی کشوکاڵی کێگەکان، هاتنەخوارەوەی بەهای پاوەند بە ژێڕی لە سەدا 15 پێتای کەرەنا، قەیرانی وزە کە پشتر پەیوەندی بە ڕوسیاوە نەبووە،

دابەزینی توانای کڕین لە لایەن خەڵکەوە، تەکچوونی ژینگە زەر بە خراپی لە هەندێك وڵاتدا کە سەرچاوەی هەندێك کەرەسەی بناغەیی ژیانن بە هۆی هەڵکشانی پلەی گەرمییەوە بەرووبومیان کەمی کردووە. هەروەها زیادبوونی کێشەنی نەوانی سامانداران و کرێکاران و چەوساوان و باقی خەڵکە ئاسایییەکە کە لە 350 کەمپانیادا لە بریتانیا،سەرکی کەمپانیاکان یا بەڕێوەبەری جێ بەجێکار موچەو داهاتی ساڵیکیان لە 700 هەزار وە بە نزیکەی 7 ملیۆن پاوەند سەلمێنراوە. ئەمە بڕە پارەیە زیاترە لە 100 جار لە موچە یاخود داهاتی کرێکارێکی ئاسایی، ئێستاش شەڕی روسیا و ئۆکرانیا .
هەموو ئەمانە هۆکارن بۆ گرانیی، بۆیە ناکرێت کە لە سەرەوە دەستکاری شتێك بکرێت ئیتر وا بزانرێت کە کێشەکە چارەسەر کراوە. ڕیشەی گرفتەکان قووڵترن و چارەسەری بنەڕەتییان دەوێت. بی گومان ئەوە نابێت دەوڵەت و بەرپرسان ئەمانەی کە من وتومن نەیزانن. ئەمەی کە دەیکەن لە نەشارەزایی و نەزانینیانەوە نییە ، بەڵکو ئەمە چارەسەرێکە کە ئەمە پێی دەڵێین پینۆ و پەڕەکردن کە تەنها بۆ لەق لەق بەردەوامی بە سیستەمەکە و بە ژیانی مەمرێ و مەژی زەرینەی خەڵکی دەدات.
ئاخر لە وڵاتێکدا کە هەڵئاوسانی پارە هێژەکەی سێ مانگی دیکە وا پێشنیار کراوە بگاتە لە سەدا 10 و 11 ، لە وڵاتێکدا نرخی گۆشت و ڤەجیتەبڵ [سەوزە و کەرەسە نەباتییەکان] بە هێژەی لە سەدا 15 چووبێتە سەرەوە، لە وڵاتێکدا کە لە مانگی ئۆکتۆبەرەوە تەنها پارەی دانی وزە، یاخود قائیمەی وزە ، لە ساڵێکدا لەسەر مالێکی ئاسایی بە بڕی 1500 پاوەند زیاد بکات ، ئەمە جگە لەوەی کە لە سەرەتای مانگی نیسانی ئەمساڵەوە بە هێژەی لە سەدا 54 بەرزکرایەوە !! …ئایا ئەو پینۆ و پەڕەیەی کە لە 16/06 دا کرا بە زیادکردنی هێژەی سوو چۆن دەتوانێت ئەم گرفتە بنەڕەتییانە لابەلابکاتەوە؟ ئاخر بە دەستبردن بۆ هۆکارکانی دروستبوونی بارودۆخی هەنووکەیی و چارەسەرکردنیان چۆن دەکرێت کێشەکان لە ڕێگای بەرزکردنەوەی هێژەی سووەوە لابەلابکرێنەوە!!

Zaherbaher.com
زاهیر باهیر
18/06/2022

دەبێ چ شتێک لە کلتووری خۆماندا بگۆڕین؟... ئاسۆ کمال

" فکری کۆسانی تر بەفکر نەبێ تۆناگەین" هیگڵ

لەو دایالۆگانەی دوو کەسوونەوەی گشتیدا کە سەبارەت بە کتێبی "کۆمۆنیزمی نوێ"* کراوە، ئەوەی گرنگ بوو بەلامەوە ئەوە بوو کە کۆسانی تر کە ئەم کتێبیان خوێندۆتەوە چۆن لەم کتێبە و بۆچوونەکانی نوسەر تێدەگەن؟
ئەوەی بەلامەوە گرنگ بوو ئەوە بوو کە بزانم ئایا کلتووری بیرکردنەوەی خوێنەرانە چۆن لەم کۆمانەدا پیادە دەکرێ؟
لە کۆی یەکەمیانەدا لە لێدوانی گوڕم هەڵەخست بە بەراوردکردنی خوێنەکان بە خوێندەی زانستی و بەدواداچوون بە ئەوەی خوێنەرەکان لە چ گۆشەنیگایەکی خوێندنەوە خوێنە دەگرن و بۆچوونیان چیە؟
بەڵام لە کۆتایی سەلماندا سەرنجم دا پرسیارەکانی ناو کتێبەکە لەڕێگای شیکردنەوەکەمەوە لە سەرەتای کۆتایدا زیاتر گوێگرانی جوانەند. تەنانەت لە بەرامبەر بە خوێندەوەیەکی هاوڕێ "نەجمەدین فارس"دا کە لە بابەتە سەرەکیەکانی کتێبەکە بوو، وەک تەروانین بە سۆشیالیزم و حزب چین؟، لەسەر ئەمانە لە کتێبەکەدا قسەی دەکرد، زۆربەی قسەی بەشداربووەکان چونە سەر گرنگی دان بە پرسیارەکانی کتێبەکە نەک جەدەل لەسەر باسە پێزەتیڤەکان.
ئەم جارە لە هەوڵستی گوێگرەکان سەرنجی بە ئەوە ڕاکێشام کە لەم کۆتایدا بیرکردنەوەی خوێنەرانەی کتێبەکە جۆرێکی زیاتر لە بەشداربواندا دروست دەکا وەک لە باسە باوەکان و ئەنجامگیریەکانی لەکۆتاییدا وەکە.
ئەمە خاڵی جوهەریە لە بیرکردنەوەی خوێنەرانەدا کە پرسیار و گومان لەسەر وەڵامەکان زیاتر بکەیت، وەک لەوەی وەڵامی پێشتر ئامادەکراو بە پرسیارێک بدەیتەوە کە لە ژێر نەشتەرگەریدایە، بەتایبەت بە ئەو کەسانەی کە هەموو کتێبەکەیان نەخوێندۆتەوە.
پرسیاری ئەوەی "بۆچی کۆمۆنیستەکان و گروپ و بزوتنەوەکەیان لاواز و پەرژوبڵاو و حاشیەیی، لە کاتێکدا کرێکاران و خەڵکی زەحمەتکێش بەفراوانی لە مەیدانی ناڕەزایەتیەکاندان و یەکگرتوونانە ڕووبەڕووی دەوڵەت و سیستمی سەرمایەداری دەبنەوە ؟"، ئەم پرسیارە مەسەلەیەکی سەرەکی ئەم کتێبەیە.
کاتێک گوڕم لە قسەکەرەکان دەبوو ئەم پرسیارەیان بە گرنگ و

میحـوەری دەزانـی، تەگەیشتـم کە بیرکـردنەوەی ڕەخنەگـرانە بـەم ڕەچەڵەدا دەچـێتە پـێش کە سەرەتا هاوکارانی پرسیارەکە پەیدا ببە. گرنگ نیە کە لەو کاتە کەمەدا لەسەر ئەنجام و وەڵامی پرسیارێک کە تەمەنی سەدیەکە چەن بە دەست و دیاریەکی گەورە و دەخشکەرانەوە لە کەنارەکە دەردەچن و دوای چەند ساتێک دەخشیەکە بە هەوادا دەچە. بەکـو گـرنگە کە بیـری کەسانێک بـەم پرسـیارانەی نـاو کتـبەکەوە داگیربکرێ.

سەرەتای بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە، پرسیارکردنە لەوەی تا ئێستا بە ئاوەستاو و بەگەنەویستی دەزانین. دەبە لە خەمان بپرسین کە بۆچی لە دەخەکی چەق بەستوشدا خەمان و بزوتنەوەکەمان گیری کردوە و بەبە ئەوەی ئەو بنەمـا و بیرکـردنەوە و گـروپ و ڕێکخـراوانەی هەمـانە یارمەتیدەری دەرچوون لەم بنبەستە سیاسی و ئایدیەلەژی و ڕێکخراوە سەکتاریستیانە بدات؟! ئەمە جەرەک لە خەپارەزی و کەنسەرڤاتیزمی فکـری و کەلـتـوریە کە ڕەنگدانەوەی دابەش بـونە سەکتاریسـتیەکانی ئێستای بزوتنەوەکەمانە.

پرسیار دەتوانە و پێویستە ڕەخنەگرانە بێت تاکو بەدوای لاوازی و کەشکانماندا بچێت. ئەمە واتە ڕوانگەیەکی نەگەتیڤانە سەبارەت بەوەی ئێستا باوەڕمان پێیەتی و دژایەتی هەکاری مانەوەمانە لە قاڵبی نەگەتیڤ و سەکتاریستی و پاسیڤدا. ئەمە پرسەی ئیڤەلەشن و گەڕانکاری و گەشەی فکری و سیاسیە.

لە کەلتـوری ئەمەدا ئەم جەرە لە ڕەخنەگری دەبەتە مایەی دەڕاوکە و ترسـی نوسـەر و گـروپ و حـزب و ئایـدیایەکە لە بەرامبەرکـان و بەشداربوانی ڕەخنەگر لەکەنارەکەدا، نیگەرانی و هەڕچون لەو کەسانەی کە بەچونکانی بەرامبەر دەهێنن ژێرپرسیار دروست دەکا. لە جیاتی ئەوەی ئەمە ئەو زەمینەیە بێت کە ڕاستی لە ململانێی مەنتیقیدا خەی دەربخا و وەڵامی پرسیارەکان بەپەی زانست و لەژیک بدرێتەوە. ئەم جەرە وەرگرتنـی ڕەخنەیە خەی هەهێنـدەکی ترسـی بە بـاوەڕی بەبچونکانمـان هەـدەگرە و پەمـان وایە بە کەوتنە ژێـر ڕەخنەی بەچونکانمـانەوە هەمـوو ئیگەی ئەمە و بنەمـا و دەگماکانمـان دادەمە.

لە کاتێکدا کەسو چونە ناو خەڵک بە ئەوە گرنگە کە ڕەخنەکان لە ناو کەمەدا بتوانە بەشەویەکی زانستی بخرێتە ڕوو و بە پەوەری زانستی بەچونکانمان جەدەل لەگەڵ ناسەلماندنی خەی بکا کە بە ئینگلیزی پەی دەڵێن Disapprove

ئەمە شیوازێکی سەلماندن و فەربونی زانستیە کە جیاوازە لە شەوازی تەقدیسـی دینـی و دەگمـایی بە فکـر و فەربـون، کە بیروبـاوەڕی وشکەاتوو و دواکەتو لە ڕەڕگاری ئێستا بەرهەم دەهێنە. فەربون

بریتیە لە پرسی بەکارهێنانەوەی فکر بە تێگەیشتن لە فکری کەسانی تر ،وەک هیگڵ دەڵێ" فکری کەسانی تر بەفکر نابە تێناگەین".
لەبەشکانی تردا لەسەر ئەو پرسیارانەی جێگای جەدەلن و لەو کێشانەوە وەرم گرتوە قسە دەکەم.
لەڕدا بەلامەوە گرنگ بوو کە لەسەر چەمکی بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە لەو کێشانەدا قسە بکەم. وە بەیەن بە دەبە لە کێ و گفتوگۆ و ڕەخنەکانماندا شێوازی بیرکردنەوە و مامەڵە لەگڵ ڕەخنەدا بگۆڕین و ڕەخنە وەک ناکۆکی بە گەیشتن بەڕاستی تێبگەین، نەک ململانێی شەخسی و بەزاندنی تاکەکەسی و گروپی. ئەمە دەرگایەک بەڕووی گۆڕگرتن لەیەکتر و فێربوون لەیەکتر و هاوکاری کردنی یەکتر دەکاتەوە تا ئامانجی کار و گفتوگۆ و بەدواداچون و هەوڵ فکری و سیاسیەکان خستنەڕووی ڕاستی و ڕەگای زانستی و زەمینە سازکردن بە یەکگرتوویی بێت. ئەمە شێوازێکی هەڵوەزیانەی فکری و تیۆریە کە لە زانستدا بوتە مایەی سەرکەوتنە گەورەکان و لە خەباتی چینایەتیشدا دەبێتە مایەی دەرچوون لەم دەخە چاڵ بەستو و سێکتاریستیەی ئەستا و گەشەپێدانی فکری و سیاسی بزوتنەوەی کرێکاری.
ئەم میتۆدی بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانەیە لە پرسیەکی کردیی دایەڵێگ و کارکردندا جێگای خۆی دەکاتەوە و دەبێتە ئامرازێکی گرنگی خەباتی تیۆری و فکریمان. پێویستە لێکدانەوەی زیاتر لەسەر ئەم کەشەی نەبونی بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە یان ترس لە ڕەخنە لە کەلتوری فکریمان و تیۆری زانینماندا بکەین و گرنگی زیاتری پێ بدەین.
بۆیە ئەوەی پێویستە ئەویە کە شێوازی بیرکردنەوە و مامەڵە لەگڵ ڕەخنەدا بگۆڕین.

ئاسۆ کمال

دوا قسیدەی سالی ۲۰۲۱... شیعری: عەبدوڵا سەمان(مەشخەڵ)

(ژیان کورتە، دەبە جوانی بکەین)
وتەیەکی وەرگیراوە

جاران ژن‌کانم جەهەشت و
بەشوێن گوڵە بەیبوونەکانی خۆیستیدا
سەبەر بە سەبەر هەوری خەمم دەواندەوە و
دەچووم لەسەر بەرزاییەکانی ئومێددا
تەماشای ئاسمانی پڕ لە ئەستێرەی پشت نووشتاوەی تەمەنی خەمم دەکرد
جاران خەمم لەدەبوو بە سەعلوکەکی دەرەوەی مەژوو و
یاخی یاخی لەشەوە هەرە تووش و تاریکەکاندا
گرانیم بە هەتاو دەوت
لەسەر شەستەی برسێتیدا وێنەی نانم دەکێشا
ئێستا دوای ناسینی تۆ و هەناسە پڕ حەسرەتەکانی شیعر
خەمی هەڵگرانەوەی ژیان
وێنەکانی ئەم تەمەنەی تاڵ کردووم
ئێستاش دەبێت لەژێر چەتری ئەو خۆیستیە گەورەیە
هەڵش بکەمەوە بە سپی
خەم و ئومێدیش بە جوانی
جەنگەڵ بە باخچەی خەشنوودی
خۆشمان ببین بە گرانییەکی ئینسانیی

لە یاد ئەکرەم... شوان عەباس بەدری

هەژە دە لە یاد ئەکرەم
هەروەک چۆن باڵندەیەکی کەچەر
هەڵانەکەی لە یاد ئەکات
هەر وەک چۆن هەوبارەکی بە خۆی
گیرودەی دەستی ووشکەساڵی
لە یاد ئەکرێت
هەر وەک چۆن چیا جە پەی
کەوێکان لە یاد ئەکات
منیش لە یاد ئەکرەم
هەژەک دێت لە یاد ئەکرەم
هەروەک چۆن شەشگرەکانی

دەشت و شاخ و دۆڵ و گوند و ناو دارستانەکان
دوای گۆڕانەوەیان
دروشم و بانگەنەکانیان لە یاد ئەکەن و
نیشتمان بە زنجیرەکی ژەنگاوی قەبەست ئەکەن
هەر وەک چۆن ناوی شەهیدەکان
بە دەستی حازرخۆرەکانی سەرکۆتن لە سەر کەلەکانیان
ئەستێرەو لە یاد ئەکرێن
هەر وەک چۆن مژووی شەواو
بەرگی ڕاستی ئەپۆشێت و نەوەکانی دوای
شەش و ئازادی چاوبەست ئەکات
لە یاد ئەکرەم
باش ئەزانم کە دواجار
لە ناو چنگەک فڕامشی کووشندەدا
هەر وەک یادگارییەکانی
خانەقا و چوخمە پیر و گەچان بەدەستەکەی سەرشەقام و سابوونکەران و
جوولەکان و گۆڕەک و کۆڵانەکانی شارەکەم
لە یاد ئەکرەم و
دەستی شار
لە ناو مشتە هەناسەی ساردی ئەوارە پاییزەکا
وونم ئەکات و ناوم و یادگارییەکانم
ئەداتە دەست کزە بایەکی بە ناونیشان
ڕۆژە دە
هەر وەک چۆن
چەلەکەی سەر درەختەکان و هاتنی پەرەسیلکەکان و نیگای ئاسکەکانی
شاریان لە یاد کرد
منیش لە یاد ئەکەن و
هەر خەم ئەمنمەوە و بستە خاکی سلەمانی !

نووسین وەکو ئامرازێک بۆ

مانۆی مژوو و شارستانیەتی مرۆڤ.. نووسینی: هەرمان جەعفەر

مرۆڤ زۆربەی کات خۆن بە جیهان و ژیانەکی باشتر دەبینێت، خۆنەکانیش هەمیشە نابن بە ڕاستی، بەڵام دەکرێت جیهان و ژیان بە نووسین ڕازاوەتر و بەرجەستەتر بکەین.

نووسینیش، لە یەك وشە دەستپێدەکات و گەردوونێکی بۆ کۆتایێشە. نووسین ئەو جیهانیە، کە جیا لە جیهانەکانی تر بە ئارامی دەتوانین بەهەیوە هەست و بۆچوونەکانمان دەربڕین و بە ڕیزکردنی وشەکان بپرژێنە سەر ویست و خولیاکانمان و بە ڕاستگۆیی بۆخۆمان و دەوروبەرمان بڵێین ئەمە کێین؟ چیمان دەوێت؟ دەمانەوێت ببین بە چی؟

بەپێی توێژینەوەیەکی ڕێکخراوی یونسکۆ ساڵانە لە جیهان 2.2 ملیۆن پەرتووك بڵاودەکرێنەوە، بڵاوکردنەوەی ئەو ژمارە زۆرەی پەرتووك لە لایەك، لە لایەکی تریش چێندان توێژینەوە و وتار و پەرتووکی ئەلیکترۆنی بڵاودەکرێنەوە، بە هەبوونی ئەو ژمارە زۆرە پۆوسیتیەکی وڵها بە نووسین دەمێنێتەوە؟ ئەمە ئەو پرسیارەیە دەکرێت ئاراستەبێت بەو کەسانەی دەیانەوێت بنووسن.

نووسین ئەو بەهرەیەی مرۆڤ تیایدا نووسەر دەتوانێت مەبەستەکان بخاتەڕوو، ئەمە لە بری ئەوەی نووسین تەنیا گێڕانەوە وابێت. لە نووسین دەبێت نووسەر ئەوەی لەیاد بێت لە جیاتی ئەوەی شتەکانی بە خوێنەر بدات، ڕووداوە نووسراوەکانی نیشان بدات.

کاتێتی لەسەر کۆشکان بدوێین، لەکوتە و چارەسەرکانیان، نەوەك گوێگر و خوێنەری ئەوە بین کامە کەسایەتی چی پێشیووە کە لە ئاهەنگێک بووە. هەر کاتێك دەستبکەین بە نووسین دەربارەی ئەو شتانەی لە ئەزموونی ژیانمان فێربووین، دەردەکەوێت ئەوانەی ئەو ئەزموونە نوسراوانە دەخوێننەوە ئاسانتر لە قورسی هەنگاوی سەرەتا و دەستپێکی هەر کارێك تێدەگەن و زیرەکانەتر دەستبەکاردەکەن.

نووسین و نووسەرکان بەهەی نووسینەکانیان تاریکیەکانی ژیان لادەبەن، ئازار دەگۆڕن بە خۆشی، بە هیوایی، لە نابووون بونیاد دەنێن، شکست و دڵتان دەگۆڕن بە هیوا و سەرکەووتن.

لە نووسین، بیرکەی نوێ لە دایکدەبن، وەك ئاوەی نووسەر هاوسەرگیری لەگەڵ نووسین کردبێت، لەگەڵ بەردەوامیی نووسین کارپێلەی نوێ دەنێ ژیان، ئەو کارپێلانە پێکدێن لە بیرکەی نوێ. هەر کاتێك مرۆڤ بیرکەی نوێی بە دروست ببن، بەگومان نوسەر دونێ، ئەمڕۆ و داهاتووشی خاوەن تایبەتمەندی خۆیان دەبن.

زیاتر لەوەش، مرۆڤ لە سروشتی بایەلۆجی خۆی خۆیا و وەناکردنی هەیە، یەکێك لە هۆگا کاریگەرەکانی بەرجەستەکردنی خۆیا لە ژیانی ڕاستەقینە بە نووسینی خۆیاگەیە. خۆیاکردنی مرۆڤ بە هۆژمارن، بە هەی نووسینەوەیان دەبنە بیرکەی ڕوون و داواکاری ژیرانە.

ئاوەی نووسین لە مێژووی مرۆڤایەتی گرنگیوویەتی بە پێشینە بووە، هەربۆیەش هەمیشە پێنووس بە شمشێر چوێندراوە، پێنووس هەمایەك بووە بە هێز و دەسەڵات.

کاتێك دەنووسین ، دەماناوێت مێژوو، فەرهەنگ و جوانی ژیان بە زیندوویی بهێڵینەوە، تەنانەت ئاگەر نوسین نەبووایە ناوەی تازەی موسەمانانەکان لە ئاواز و دەرکانی قورئان بە بێش دەبوون، کریستیانەکان بە ئاگا دەبوون لە دواین ژەمی عیسا و جووکانیش لە پەنا دیواری ئێرشەلیم نزایان نەدەکرد و هیچ زانیاریان لەسەر ئاینەکەیان نەدەبوو.

کاتێک دەنوسین بە دەوروبەرمان دەڕوانین ئەمڕۆ هەین، بیردەکەینەوە و دەنگمان هەیە. هۆژ هەمیشە لە خەرهەڵاتەوە هەڵدێت، کەوایە بەیانیێك هەردێت پێش هەمووان بەئاگا بێنەوە و هۆژەکە ببیت بە هی ئەمە. دەنگی نووسراومان ببیستن و دەر بە دەری بخوێننەوە.

گرنگ نیە کە نووسینی دایهێناوە، گرنگ ئەوەیە یەکەکە لە دیارە بەنرخەکان لە مێژووی مرۆڤایەتی. بەهەی نووسین نەوە دوای نەوە لە پەروەردە و فێرکردن و گواستنەوەی زانیاریەکان بەردەوام بوون.

لە هیچ ساتێکی تەمەن هەندەی ئەو کاتەی دەنووسن مرۆڤەکان لەگەڵ خۆیان ڕاستگۆ نین، چونکە گوناهبار نابین لەسەر خۆیا و بیرکردنەوەکانمان، ئاواش بەبێ ترس و بێ ڕاستگۆیی هەست و ناخمان بە جیهانی دەرەوە دەکەینەوە. لە کاتی نووسین باوەڕێك هەیە لە ناخ و دەروونمان هیچ سزایەك و نەنگیەك نیە لەو دەنگە نووسراوەی ناخمان کە بە نووسین هاتۆتە بوون.

وەای ئەوەش، نووسین وەکو ئامرازێك بۆ زیندووماندوەی بیرکەی کۆسانی بلیمەت و بەهرەمەند لە نێو کۆمەڵگاکان پێویستی بە بەکرداریی کردن هەیە. ئەو کۆسانەی دەنووسن دەبێت بزانن چۆن نووسینەکانیان دەبنە هۆی پێشکەوتنی کۆمەڵگە و تاکەکانی ئەو کۆمەڵگەیەی تیایدا دەژین. مەرجەع نووسەر خۆی لە کۆمەڵگە و فەرهەنگی نەتەوەکەی جیانەکاتەوە و شتێ نوێ و سوودبەخش بۆ ئاخەوڕانی زمانەکەی بگەیەنێت.

لە ڕووی مێژوویەوە، پێش ئەوەی مرۆڤ فێربێت بنووسێت، سەدان هەزار ساڵ قسەیان دەکرد، پەکهاتەی زمانەکان بە ڕووداوەک یان نەخشیەکی پێتایی بۆ تەواویی لێناودەچوو، هەر بۆیش ئاگەر دەستنووسێك لەو کاتانەوە مابێتەوە بێت بۆهایەک بۆ ئەوانەی جێنشینیی ئاستای جوگرافیەکەی ئەوانن، هەروەك بەوڵەف بۆ ئینگلیزەکان و گلگامێش بۆ سۆمەریەکان و تەنانەت مۆم و زینی ئەحمەدی خانیش بۆ ئۆمەی کورد بێتە سەرمایەیەکی مێژوویی.

لە سەردەمی نوێگەریدا، نووسین ئامرازێکی کاریگەرە بۆ گفتوگۆکردن لەنێوان تاکەکانی کۆمەڵگە، نووسین زیاتر لە قسەکردن بۆ گفتوگۆکردن و ئاگادارکردنەوە لە نێوان تاکەکان، تەنانەت پیرزبایی کردنی بۆنە ئاینی و نەتەوەیەکانیش بەکاردەهێندرێت. کۆسایەتیەکان بە گەورەی توانای نووسین و کاریگەری نووسینەکانیان هەڵدەسەنگێندرێن، زیرەکی و لێهاتووی کۆسەکان لەسەر ڕووپەڕی کاغەزەکان ڕەنگدەداتەوە.

نووسین هەر پەیوەندیدار نیە بە کۆسانی نێو ئەکادیما و خوێندەواران، بەڵکو ئامرازێکە بۆ هەموو تاکەکان، هەر لە نووسینی ئیمەلەکەوە تا دەگاتە نووسینی کتێبێك ئۆمە ڕۆژانە پێویستیمان بەوەیە بنووسین، تا خۆمان بە کۆمەڵگە و جیهان بناسێنین و چۆنیەتی بیرکردنەوە و تەڕوانینمان بۆ ژیان بخەینە ڕوو.

لە هەمووی گرنگتر بۆ ئەو کۆسەی دەنووسێت ئەوەیە ناچار دەبێت تاوەکو زیاتر بخوێنێتەوە، لەگەڵ بەرەوپێشچوونی توانای نووسینی کۆسەکان پێداویستی فێربوونی زمانی نوێ و ناسینی زمان و فەرهەنگی نەتەوەکانی تریش زیاتردەبێت، ئۆمێش وادەکات شێوازی ژیانی نوێ، بیرکەی نوێ و چۆنیەتی بەرەوپێش بردنی ژیان و کۆمەڵگەش لە ڕوانگەی جیاوازەوە بێتە نێو فەرهەنگی نەتەوە و کۆمەڵگەی نووسیار.

سەرەڕای هەموو ئەمانەش، نووسین یەکێکە لە هۆکارەکاریگەرەکان

تاوکو بتوانرێت ئامانجی پشت نووسینی کەسانی تربخوێنیدرێنەوە و مانا لە دەی نوسەر هەبهێنرێتەوە دەرەوە.

هەشنبیری کورد و دواهیزم بوون، میدیاکارێکی تازەک لیبڕاڵ بە نموونە..!–3… شەماڵ باروانی

بەشی سێیەم/

گەیشتووم بەو بڕوایەی تاکی کورد بە شێوەیەکی گشتی ڕقی لە هەموو جۆرە هەخنەیەکە و تەنها حەزی لە مەدح کردن و پیاهەڵگوتن و شاباش بەسەردا خوێندنەوەیە.

ئەی ئەوە نییە کاتێک شاهی و زەماوەندێ و بەند گوتن و گۆرانی گوتندا، هونەرمەند، یان گۆرانی بێژ، یان بەندبێژێک دەنن و شاباش بەسەر یەکتری دەخوێننەوە و لەکاتی شاباشکەیا سنگیان دەردەپەڕێنن و ختکە دەیان گرێت و خەیان وەکوو پاڵەوانێک دەتە بەرچاو!

لە بەشی یەکەمی ئەو نووسینەمدا باسم لە نووسەرێک کرد و قسەم لە سەر ئەوە کرد، کە لە لایەک دەیگووت هەخنە پیرۆزە و دەبێت هەموان بە هەحەکی یازی و دەنکی فراوان و بە شێوەیەکی شارستانی هەخنە قبوڵ کەین و پێشوازی لە هەر هەخنەیەکی دەسزانێ و جوان و بەجێ و بنیادنەربکەین بکەین، کەچی لە ژێر هەمان ئەو قسانەی سەبارەت بە هەخنە، سێ جار کەمەنتەکانی منی سڕینەوە، چونکو تەنها بەچوونێکی جیاواز لەوەی ئەوەم نووسیبوو، کە دەیم هەخنە، لە ڕاستییا دەنا هەخنەش نەبوو.

لەو بەشەش باس لەمیدیاکارێک دەکەین.

میدیاکارێکی تری کوردی کەناڵی(ڤ)ـ، کە لە کەلەژی شریعەیش، تاڕادەک هەم هاوڕێ و هەم مامۆستاشم بوو لە کەلەژەکە و هەڕ نەبم لە قۆناخی سێی کەلەژی زانستێ ئیسلامیەکان، وانەی (فیرق)ی

پەدەگووتین.
بە حوکمی ئەوەی هەردووکمان کۆنفرانس و پشووتر دوو بابای دەگماتیزم و ئاراستەی ئیسلامی سیاسی بووین و دواتر هەندێک گۆڕاین و بیر و کراوەنە و لیبڕالیەت و سیکۆلاریزم و ئەو شتانە پەیشتین و دەستبەرداری دەگم و ئایدیۆلۆژیای بیرمان بووین و ئێستا(کاتی کۆلۆژ و ئێستا)ش، لە زەر شت و سەبارەت گۆلێک چەمک هاوڕا و هاوڕانین بووین و هەتا فیکریمان ئایدیکی باش دەربارەی کۆمەڵێک چەمکی وەکو سیکۆلاریزم و نوێگەری و کرانەوەی کۆمەڵ و سۆشیالیزم گۆڕایی و ئیسلامی سیاسی و تاد.. لێکتری نزیک بوو.

جائەو بەیزە، بیر لە چەند ڕۆژێک لە فەیسبووکەکەی خۆی پێستکی کردبوو گلەیی ئەوەی کردبوو:
کە خەڵکێک هەیە جیقەدان تەنگە و جوێن دەدات و تەشهیرات دەکات و نووسیبووی(لەو هەڵمەتە کەس بەی نیە گچکەترین پرسیار بکات، نێک لەسەر بنەما بەاوە (قطعي)یەکانی ئیسلام، بەڵکو لەسەر تێگەیشتنی باوی کۆمەڵگە بە ئایین ئێگەر خورافیاتیش بێت، دنیایێک هەڕەشە، جنێو، شکاندن، ناوزراندن، تەمەت و بوختان بە هەڵبەستن .
لەو کاتەشدا بەشێک لە ئیسلامی و هەڵگرانی نوخوازی ئایینی کە بەدرێژایی ژیانیان باسی پێکەوەژیان، ئازادی ڕادەربڕین، چاکسازی و دیدی نوێ دەکەن بە ئیسلام پێش ئایینداڕێ تەقلیدیکان دەکەونە هەڕش کردن،)
کەچی کۆمێنتەکم بە ئەو کاک دکتۆر خەنەگر و بەیز پرۆفیسۆر و ئەلنوخواز و بابا میدیاکار و عەلاساس سینگفراوان و کاکە نیمجە لیبڕاڵ و تەزەک سیکۆلاریستە کرد و تەنها گووتم: ئەو کەناڵەی تە بەرنامە ئایینەکانی چەشتی مجۆر و زەر بە سەرو بەرن و فەوزا بەیەوەیان دەبات و من هیچ پلانێکیان لە پشتەوە نابینم، کە ئامانج لەی هۆشیارکردنەوەی تاک و ئیفزم و چاکسازی کردن بێت لە ئایین و تەرحردنی تەزەکی تازە و ئوکی تری ئایین و ئوئیا و ئاراستەیکی تری لیبڕاڵی ناو بازنەی ئایین و خوێندنەوەیکی تری جیاوازی تێکستەکانی ئایین بێت، بە تایبەتی بەرنامەکەی بەیزت هیچ هەیزکی دیاریکراوی نیە و ئەمڕۆ لیبڕاڵێک، یان ئوناکبیرێکی بواری ئایین ناسی بانگهێشتدەکەیت و بە یانی فەندەمێنتالیستێک، یان فەریکە فەقێیکی نەخوێندەوار دەهێنیت و ئەوەی دوێنێت هەمووی
زۆبی سفر دەکەیتەوە و کورد وتانی ئیسکە دەکەیتەوە بە خوری و ئینجا لە بەرنامەکەت کۆمەڵێک بابەتی زەر سادەی فیقهی دەوروبەرنیت، کە هیچ سودێکیان نیە و هەندەی مەبەستت لێیان خە دەرخستنە، هەندە ئامانج لەی چاکسازی و شتی ترنیە.

پاشان تۆ باسی شتی گرنگ و جدی و بابەتی فیکری هەر ناکۆیت و ئینجا بەم پێشنیازکرد و پێم گووت: هەوەڵ هەندێک سوود لە ئەزموونی دوو بەرنامەی ئایینی فلان کەناڵ و فیسار بەدەز وەربگریت.

کەچی یەکسەر بە ئاوەی گفتوگۆمان بکات و شتێک لە سەر ڕاخنەکەی من بڵێت، کۆمێنتەکەی سڕیەوە!

حەسەن زیرەک، هونەرمەندێکی ئامەرناس.. دکتۆر: مەولود ئیبراهیم حەسەن

بۆ خوێندنەوەی ئەم لێکۆڵینەوە دەربارەی زیرەکی هونەرمەند، کلیکی ئێرە بکەن...

MawlodEbrahim_ZirakDownload

بۆچی گۆڤار لە هەڵشنبیر ناگیرێت؟... زانا ڕەزاق

یەکەم چونکە لەسەرتاوە ئاوان خەیان کردە لایەنگری لایەنێک وەکو کەسێکی ئەکادیمی نەبینران،
حزبەکانیش کەسانێکی وەک هەڵشنبیر هەبوو تا ئێستاش بەردەوامە.

دووەم چونکە هەڵشنبیرانکان لەناو خەیان هەماهەنگی و هێکۆتن و پێکەوەییان نیە .

سێیەم چونکە کاتێک دەڵێن بۆچی گومان لێناگرن ئەم لەووی دەروونیەوە بەشێکە لە خەبچووکردنەوەیان، سیاسیکانیش بەوە زیاتر

ئەوەی لا بچووکتر دەبێتەوە !
چوارەم هۆشەبیران لەنێو خەیان دابەشن و هەر خەریکی هۆخەنی دوژمنکارانەن لە یەکتری لەجیاتی هێز زیاتر لە یەکتری بگرن بەچوون و هۆخەکانی یەکتر بەهەند وەرگرن دەچن زیاتر هێز لە هۆشەبیرە بیانیەکان و کەسانی تر دەگرن، بەسەریاندا هەلدەلێن .
کەشەنیە هێز لەوانیش بگرن بەس خۆتان لەگەل یەکتری وابن، یەکەمجار بە خۆتان وابن.
پێنجەم چونکە ئەوە وەک دوژمنێک دەبینرێن ئەمەش پیلانی دوژمنانی کوردستانە کە هۆشەبیرانێک لەگەل سیاسیانێک بکاتە دوژمن ، بەڵام هی بەدەست دەبینرێت وانیە.
هەر بە نموونە مرۆڤێک ئەگەر دەستێک لەگەل دوژمنێکی هەبێ هەردووکیان یەک ئەمر بەسەر مرۆڤەکە بکەن
بەقسەی کە دەکات؟
شەشەم چونکە هۆشەبیران زیاتر وەک دووبارە دەبینرێن ئەمەش نەک تەنیا ئەوان بەڵکو گروپێ ئایدەلۆژیەکانیش گوێ لە هی خەیان زیاتر دەگرن تا هی بەرامبەر ، یانی تەنیا هوویەکی باس دەکەن هوویەکی تر باس ناکەن .
حەوتەم هۆشەبیرانێک زۆر دەڵێن کەس گوێ ناگرێت ،
چۆن گوێ بگرێت؟
تۆ دڵڵی پەروەردە خراپێ
ئێ باسی بە بکەێ بە دیل و بیرەکی پێبدەێ ،
یانی باسی کەشەکان و هەکارەکانیش بکەێ لەگەل چارەسەرەکی .

"فەرید ئیلهامی" ئامەری هۆسەن و کەنی کوردی تەنبوور لە هەرەمی کوردستان زیندوو دەکاتەوە

مەنسوور جیهانی ـ

موزیکزانی ناوداری کورد "فەرید ئیلهامی" ئاوازدانەر، تۆژەر، گەرانیبێژ و ژەنیاری تەنبوور، لە گەورەترین پڕۆژەی هونەری خۆیدا دەیەوێت کە ئامێری هاسەن و کۆنی کوردی تەنبوور لە هەرەمی کوردستان زیندوو بکاتەوە.

موزیکزانی بەئەزموونی کورد "فەرید ئیلهامی" کە ئێستاکە لە هەرەمی کوردستان نیشتەجێیە لە گەورەترین پڕۆژەی هونەری خۆیدا، بە دامەزراندنی ماڵی تەنبووری "ئێیاز"، بە دیکەمێنت کردنی مەقامە هاسەنکانی کوردەواری تەنبوور، وانە گوتنەوە و فێرکردنی گەنجانی کورد و هەروەها چەندین کاری هونەری بەنرخی دیکە، دەیەوێت کە ئامێری هاسەن و کۆنی کوردی تەنبوور لە هەرەمی کوردستان زیندوو بکاتەوە و خزمەتگوزاری کورد، زیاتر ئاشنا و شارەزای ئەم ئامێرە هاسەنە بن.

ئیلهامی ماوەی 15 ساڵە کە سەبارەت بە ئامێری تەنبوور توێژینەوە دەکات و دەرئەنجامی ئەم توێژینەوانە ئەنجوومەنی شانامەی کوردی بە ناونیشانی "مەقامی ئەفسانەکانی 2" بە دەنگی هەرمانی مامۆستا "شۆهرام نازری"، کتێبی "هەزارەی تەنبوور" و چەندین بەرگە فیلمی کوردی وەکوو ئینسکلۆپیدیایەکی ئامێری تەنبوورە کە تا ئەم ساتە وەختە بە بیانووی جۆراوجۆرەوە بەناونەبوونتەوە و هیوادارە کە لە چوارچێوەی پڕۆژەکانی ماڵی تەنبووری "ئێیاز" لە هەرەمی کوردستان پشتیوانی لیبکرێت و بخرێتە بەر دەستی هەگرانی هونەری موزیک و هاشنبیری کوردییەوە.

جێی ئاماژە پێدانە کە شانامە خوێندنی کوردی لەو مەلەدییە هاسەن و ونبووە کوردیانەیە کە بە درێژایی سەدان ساڵ، تەمەنی هەیە.

"فەرید ئیلهامی" زیاتر لە 15 ساڵە وەکوو ئاوازدانەر و ژەنیاری تەنبوور لە تەنیشت مامۆستا "شۆهرام نازری" کەنسەرتی جۆراوجۆری لە ناوخە و دەرەوەی ئێران پێشکەش کردووە و لەم ماوەیەدا لە بواری تەکەناوکردنی شیعر و مۆسیقا و هەروەها شۆوازیی گەرانی خوێندنی دروست لە خزمەت بەهاڕزیاندا بووە، لە بیست و پێنجەمین خولی فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی "گەلاوێژ" لە تەلاری هونەری شاری سلێمانی یەکەمین جار بوو کە ئەم موزیکزانە کوردە لە بەرچاوی مامۆستا نازری وەکوو بینەر و میوانی تایبەت؛ گەرانی بخوێنێت. هەر بەم بۆنەیەوە بە دابوونەریتی کۆنی تەنبوور، پێش دەستپێکی ئەم کۆنسێرتە، چووە خزمەت مامۆستاکەی و بە ماچ کردنی دەستکانی پاڕەوانی مۆسیقای کوردستان و ئێران، ئیزنی لێوەرگرت و چووە پێزی

گۆرانیبێژێ کوردەکانی مۆسیقای مەقامی تەنبوورەوە.

"فەرید ئیلهامی" لە دوایین پڕۆژەی هونەری خۆیدا بە ئیزن وەرگرتن لە مامۆستا "شەهرام نازری" گۆرانیبێژی ناوداری کورد، گرووپی مووزیکی "ئەفسانەی ئەژهەات"ی mystical music of East بە تەکنیکاویەک لە مۆسیقای نەتەوە جیاوازەکان دامەزراند و هەروەها چالاکییەکانی خۆی وەکوو گۆرانیبێژی کوردی موزیکی مەقامی تەنبوور دەست پێکرد.

گرووپی موزیکی "ئەفسانەی ئەژهەات" بە سەرپەرەستی "فەرید ئیلهامی" ئاوازدانەر و ژەنیاری تەنبوور، بە هاوکێیەتی لەگەڵ "محەمەد عەلی محەمەد حەسەنی" (دەنواز) ژەنیاری بەنجۆ لە بەلووچستان، خاتوو "مینا دریس" گۆرانیبێژی عەرەبی ئەهوازی، خاتوو "زینۆ حەسەن راوی" گۆرانیبێژ لە هەرەمی کوردستان، خاتوو "غەزالە شیرازی" ژەنیاری چەڵۆ و "ئەمین حەیدەری" ژەنیاری عوود لە ئێران، "نەبیل یوسف شەریداوی" ژەنیاری عوودی عەرەب، "دەرشەن جووت سینک ئانناد" ژەنیاری تەبلا لە هیندستان و "هەژار زەهاوی" ژەنیاری دەف لە هەرەمی کوردستان، لە یوبیلی زیوینی فێستیڤاڵی نوودووەتی "گەلاوێژ" چەندین پارچە موسیقای مەقامی تەنبوور، مۆسیقای سیکەکانی هیندستان، مۆسیقای تەریقەتی چشتییەی بەلووچستان، مۆسیقای سۆفی عەرەب و هەروەها شیعرەکانی حەزرەتی مەولانا جەلالەدینیان پێشکەش کرد.

دوایین کۆنسێرتی "فەرید ئیلهامی" وەکوو ژەنیاری ئامێری تەنبوور بە هاوکێیەتی لەگەڵ مامۆستا نازری و "سابیر نەزەرگاهی" ژەنیاری دیوان بە بیست و پێنجەمین خولی فێستیڤاڵی نوودووەتی "گەلاوێژ" دەگەڵتەوە کە تیایدا مەقامی کوردی "ساروخانی" لە مەقامەکانی کۆن و باستانی تەنبوور بە شیعری سەید "یەعقووب ماهیدشتی"یان پێشکەش کرد.

وێنەکان: مەنسوور جیهانی

بۆ زانیاریی زیاتر:
https://instagram.com/farid_elhami_official?igshid=YmMyMTA2M2Y=

لینکی دانلۆدی کۆنسێرتەکانی "فەرید ئیلهامی":
https://we.tl/t-XNYJn6hVxL